

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

**Architektura a prostor: Historie města Chomutov se
zaměřením na sakrální architekturu v tomto městě**

Architecture and space: Town of Chomutov history with focus on
sacral architecture

Bakalářská práce

Autor: Patrik Albrecht

Ústav pro rozvoj pracovníků ve školství

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Hanuš

Studijní program: Vychovatelství

Kombinované studium

Praha 2012

Vysoká škola: Univerzita Karlova

Fakulta: Pedagogická

Katedra: UPRPŠ

Školní rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

pro Patrik Albrecht

datum narození 1. 9. 1976

(titul, jméno, příjmení, rodné příjmení)

Holešická 4748, Chomutov 43004

(adresa bydliště)

Obor: Vychovatelství, II. ročník

Vedoucí katedry Vám ve smyslu nařízení vlády České republiky č. 111/1998 Sb. o státních závěrečných a státních rigorózních zkouškách, určuje tuto bakalářskou práci:

Název tématu: ARCHITEKTURA A PROSTOR

Historie a současnost církevních památek ve městě Chomutov

Zásady pro vypracování:

Zpracujte téma *Architektura a prostor: Historie města Chomutov se zaměřením na sakrální architekturu v tomto městě* v historických, sociokulturních, technických a uměleckých kontextech. Zaměřte se na rozdíly mezi jednotlivými církevními stavbami a pokuste se je mezi sebou komparovat. Popište konkrétní umělecké slohy, v kterých jsou vybrané kostely postaveny a porovnejte je s její zdejší a zahraniční podobou. Zmapujte výtvarnou výzdobu jednotlivých staveb a zasadte ji do správného historického kontextu s přihlédnutím k minulé a současné společenské situaci. Ve své práci prezentujte Vaše osobní zaujetí k tématu a zaměřte se na posuny a přesahy konkrétní sakrální architektury z historie do současnosti a její vliv na člověka dneška. Ve výtvarné části bakalářské práce vytvořte soubor autorských fotografií, které by jasně definovaly rozdíly mezi jednotlivými architektonickými styly a slohy. Současně se zamyslete nad jejich využitím v didaktické části bakalářské práce. V té, zauvažujte nad možnostmi aplikace tématu a jeho použitím v koncepci současné výtvarné výchovy, popř. navrhnete řadu výtvarných úkolů pro určitou věkovou skupinu dětí.

Rozsah prací: 35 stran

Rozsah příloh: dle potřeby prezentace výstupu z hodiny VV

Seznam odborné literatury:

BENEŠOVÁ, K.: Architektura gotická, Praha, Správa Pražského hradu, 2001

JŮZL, M.: Základy estetiky, Praha, 1993

KOLEKTIV AUTORŮ: Universální lexikon umění, Grafoprint Neubert, 1996

KOTALÍK, J. T.: Architektura barokní, Praha, Správa Pražského hradu, 2001

KRATOCHVÍL, P.: O smyslu a interpretaci architektury, VŠUP, 2005

KUTHAN, J.: Počátky a rozmach gotické architektury, 1983

LAURENČÍKOVÁ, M.: Zaniklé kostely na Chomutovsku, Okresní muzeum Chomutov, 2001

LÍBAL, D.: Gotická architektura v Čechách a na Moravě, Praha, Umělecká beseda, 1948

MILES, L.: Architektura – prvky v architektonických stylech, Computer Press a.s., 2009

PIJOAN, J.: Dějiny umění 1-12, Balios, 1998

PINTA, V.: Starými stezkami tajemným Krušnohořím, MH Beroun, 2004

RAK, P.: Comotovia 2007, Statutární město Chomutov, 2008

UHER, V., PAVLÍK, M.: Dialog tvarů – architektura barokní Prahy, Odeon, 1974

ZEMÁNEK, J.: Ejhle světlo, KANT, 2003

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jiří Hanuš, jirkahanus@centrum.cz, tel.: 724 356 205

(titul, jméno, příjmení, kontaktní spojení)

Datum zadání bakalářské práce: březen 2011

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2012

.....
ředitelka UPRPŠ

V Praze dne 16. 3. 2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Architektura a prostor: Historie města Chomutov, se zaměřením na sakrální architekturu v tomto městě“ vypracoval pod vedením Mgr. Jiřího Hanuše samostatně na základě vlastních zjištění a za použití pramenů uvedených v seznamu. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Chomutově dne 3. dubna 2012

.....

Patrik Albrecht

Na tomto místě je mou milou povinností poděkovat panu Mgr. Jiřímu Hanušovi za vedení mé práce, za jeho odborné rady a ochotu naslouchat mým věčným dotazům. Chtěl bych poděkovat své milované ženě za to, jak snášela mé rozmrzelé nálady, a že mě neustále podporovala při psaní této práce. Mé poděkování patří i našim čtyřem úžasným dětem za jejich trpělivost a nadšení, s jakým mi pomáhaly. V neposlední řadě musím také poděkovat panu faráři Aloisi Hegerovi za jeho neocenitelnou pomoc při shánění písemných a fotografických podkladů pro mou práci.

Název:

Architektura a prostor: Historie města Chomutov se zaměřením na sakrální architekturu v tomto městě

Autor:

Patrik Albrecht

Katedra:

Ústav pro rozvoj pracovníků ve školství

Vedoucí práce:

Mgr. Jiří Hanuš

Abstrakt:

Cílem této práce bude zmapování nejvýznamnějších církevních památek ve městě Chomutov, připomenutí důležitých milníků v jejich dlouhé historii a také malířská a sochařská výzdoba těchto sakrálních staveb. Zmíním se rovněž o osobnostech, které výrazně ovlivnily dějiny města. V didaktické části se pokusím přiblížit tyto památky dětem školou povinným a vytvořit pro ně přitažlivé úkoly z oblasti výtvarné výchovy. Celou svou práci budu prokládat historickými i současnými fotografiemi.

Klíčová slova:

Sakrální architektura, historie města Chomutov, architektura, umělecké slohy (gotika, renesance, baroko), soubor autorských fotografií.

Title:

Architecture and space: Town of Chomutov history with focus on sacral architecture

Author

Patrik Albrecht

Department:

Institute for development workers in education

Supervisor:

Mgr. Jiří Hanuš

Abstract:

The aim of this work is to map the most significant religious monuments in the town of Chomutov, to remind of important milestones in its long history, as well as to map decorative paintings and sculptures of these sacred buildings. I also mention personalities who have substantially influenced the town's chronicle of events. In the didactic part of the work I then attempt to bring the monuments to light for schoolchildren and to create attractive assignments for them in the field of art education. I have also enriched my work with historical as well as contemporary photographs.

Keywords:

Sacral architecture, town of Chomutov history, architecture, artistic styles (gothic, renaissance, baroque), file of original photographs.

Obsah:

1. Úvod.....	9
2. Cíl práce.....	10
3. Historie města Chomutov	11
4. Nejvýznamnější sakrální památky na území města	24
4.1 Kostel svaté Kateřiny	25
4.2 Kostel Nanebevzetí Panny Marie.....	28
4.2.1 Historie	28
4.2.2 Interiér	33
4.3 Kostel svaté Barbory	36
4.4 Kostel svatého Ignáce	39
4.4.1 Historie jezuitského areálu	40
4.4.2 Vnitřní výzdoba kostela.....	44
4.5. Kostel svatého Ducha.....	46
5. Nedochované sakrální památky	47
5.1 Evangelický kostel	47
5.2 Židovská synagoga.....	49
5.3 Seznam zbořených kostelů na Chomutovsku po roce 1945	50
6. Didaktická část.....	52
7. Závěr	56
Seznam použité literatury a dalších zdrojů:	59
Přílohy.....	60

Motto:

„Architektura jest umění stavěti tak, aby stavba hověla netoliko požadavkům praktickým, ale i estetickým.“

(Ottův slovník naučný, rok vydání 1889)

1. Úvod

Sakrální architektura je unikátním spojením mnoha vlivů. Promítá se v ní tvořivá schopnost, módní proudy i umělecká úroveň. Zároveň je však svazována pevně stanoveným účelem, který je dán dlouholetou liturgickou tradicí. Na rozdíl od staveb světského charakteru se v ní spojuje technický a tvůrčí pokrok i proměny estetického vnímání s odkazem minulosti.

Během let 1945 – 1989 zmizelo v Čechách na 3.278 kulturně i historicky cenných staveb. Závažná je ta skutečnost, že u pouhých 55 došlo k jejich destrukci silou přírody a času. Zbytek je lidskou prací v honbě za změnou životního stylu. V období po roce 1945 až do nedávné minulosti ve společnosti panoval na jedné straně strach z víry a náboženství a na straně druhé popření vlastních tradic. K tomuto trendu se připojilo i ekonomické drancování severočeské pánve. Těžbě uhlí, novým elektrárnám, silnicím nebo výstavbě vodních děl musely ustoupit více než dvě pětiny lidských sídel. Období tzv. „mírového budování“ tak paradoxně způsobilo mnohem větší devastaci než všechny předchozí války dohromady.¹

---

¹ LAURENČÍKOVÁ, Markéta, GAŽA, Jan – Zaniklé kostely na Chomutovsku po roce 1945, s. 3

Ničení církevních památek z ideologických důvodů není u nás ničím novým. Komunistický režim považoval církevní historickou tradici za vážného nepřítele. Jeho terčem se stala především víra. Cílený útok umocněný tradičně menším počtem věřících na severu Čech se nejvíce projevil v oblastech postižených poválečným odsunem Němců. Takto byly zpřetrhány i širší kulturní vazby obyvatelstva s jejich původním životním prostorem. Situace se bohužel výrazně nezměnila ani po roce 1989.

2. Cíl práce

Když jsme se v roce 1998 přistěhovali do Chomutova z Havířova, bylo to čistě z praktických důvodů. Měl jsem práci v Praze a dojíždět 400 km bylo velmi vyčerpávající. Proč zrovna Chomutov? Měl jsem v práci kolegu, který zde bydlel, a tak jsem dal na jeho doporučení. To byl první důvod. Těmi dalšími byly vzdálenost od Prahy (90 km) a v té době velmi příznivé ceny bytů.

O městě samotném jsem toho věděl jen velmi málo – severočeské město v blízkosti hnědouhelné pánve, které je známe výrobou bezešvých trubek a také zničeným životním prostředím. Jak jsem po čase zjistil, těžba hnědého uhlí se na Chomutovsku prakticky zastavila, výroba světoznámých trubek zůstala zachována, i když ze tří výrobních hal zůstala v provozu již jen jedna. A co se týče životního prostředí, to se zde za posledních třináct let velmi zlepšilo.

O historii města samotného jsem nevěděl prakticky nic. A tak když děti trochu povyroستly a začaly se mě ptát: „Tati, co je to za dům a proč ho postavili zrovna takhle?“ Nezbylo mi nic jiného, než si informace o městě a jeho dávné minulosti zjistit. Něco málo z toho, co jsem se za ta léta dozvěděl, uvádím v kapitole „Historie města Chomutov“. Protože jsme rodina katolíků, nejvíce ze všeho nás zajímala historie křesťanství v tomto městě. Z tohoto důvodu jsem si vybral jako téma své bakalářské práce sakrální architekturu v Chomutově.

Cílem této práce je zmapování nejvýznamnějších církevních památek ve městě, jejich historie, vnější i vnitřní výzdoba. Společně se svými čtyřmi dětmi jsme procházeli jednotlivé kostely a hledali různé výtvarné, historické a architektonické zajímavosti, ale

i rozdíl mezi jednotlivými stavebními slohy. Ve své práci se také zabývám rekonstrukcemi jednotlivých kostelů, které zde proběhly v posledních letech a zda byly podle mého názoru zdařilé či nikoliv.

Pokusím se ukázat, že i v tomto dějinami tak těžce zkoušeném městě lze i dnes nalézt architektonicky a výtvarně zajímavé objekty, které si dochovaly svou zvláštní, osobitou krásu.

O spolupráci jsem požádal místního katolického pana faráře Mgr. Aloise Hegera, který byl tak laskav a umožnil mi přístup do archivu místní fary. A byl mi také velmi nápomocen svým odborným výkladem.

Do své bakalářské práce jsem se snažil zahrnout i názory a postřehy svých dětí – Patrika (14 let), Simony (11 let) a Davida (3,5 roků), které společně se mnou poznávaly historii a památky našeho města. Nejmladší člen naší rodiny – dcera Beáta (6 měsíců) si snad jednou přečte moji práci se stejným zaujetím, s jakým jsem ji já vytvářel.

3. Historie města Chomutov ²

Město Chomutov (německy *Komotau*) leží na severozápadě Čech v Ústeckém kraji. Zaujímá plochu 29,26 km² a v současnosti zde žije 50 422 obyvatel (22. největší město České republiky).

Obr. 1 - Městský znak

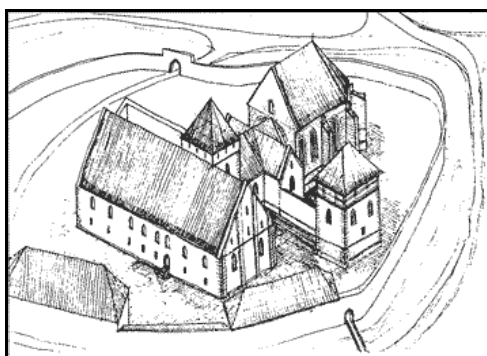
² s využitím knih: BINTEROVÁ, Zdena - Dějiny Chomutova, RAK, Petr – Chomutov 1252 – 2002, ZÁBRANSKÝ, František – Chomutov, historický průvodce a zajímavosti města.

Existují dva výklady vzniku názvu města Chomutov. První domněnka vychází z pojmenování poplatku, který se zde vybíral v podobě dnešního cla. Zatímco jinde bylo zvykem vybírat poplatky podle množství a druhu zboží, zde se vybíraly poplatky podle počtu koňských spřežení – tedy podle počtu chomoutů. V tehdejší řeči ještě nebyla tak vžitá dvojhláska „ou“ zpravidla se říkalo „ú“. Poplatek se tudíž nazýval *chomútné*. Podle druhého výkladu zde žil vlastník dvora jménem *Chomút*. Byl zde tedy Chomútův dvůr, z kterého pak vznikl název města přidáním koncovky „ov“ k vlastnímu jménu Chomút. (ZÁBRANSKÝ, František – Chomutov, historický průvodce a zajímavosti města, s. 8)

První zmínka o Chomutově pochází z 29. března 1252, tehdy Bedřich z Chomutova, syn Načeraticův, daroval městečko řádu německých rytířů. Množství německých osadníků, kteří přicházeli na jejich panství tak dalo vzniknout českému dobovému úsloví „*Všude lidé, v Chomutově Němci.*“

Kdy přesně vzniklo na území dnešního Chomutova trvalé osídlení, se nedá přesně určit. Vedla tudy důležitá obchodní cesta ze Saska do vnitrozemí Čech a je pochopitelné, že po obtížném překonání Krušných hor si tehdejší kupci potřebovali někde odpočinout.

Řád německých rytířů začal kolem roku 1252 budovat svoji komendu³ s kostelem svaté Kateřiny (viz kapitola 2). Městečko bylo pravděpodobně v této době již velmi jednoduše opevněno.

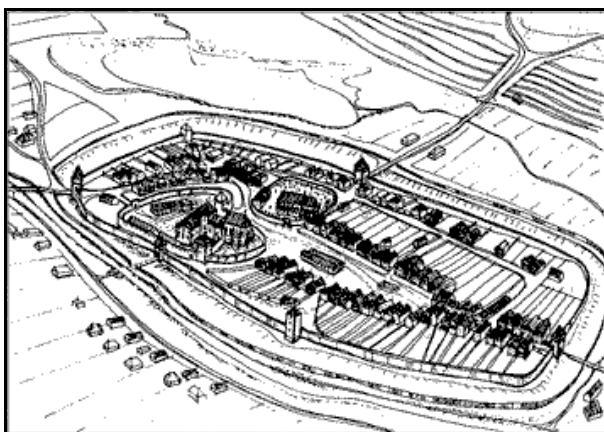

Obr. 2 - Rekonstrukce podoby komendy ve 14. století (autor J. Pachner)

³ Komenda – klášter rytířského řádu

Za Jana Lucemburského je Chomutov již nazýván městem a dostal výsadu, že každý, kdo navštíví trh ve městě, je osvobozen od placení mýtného na cestě z Přisečnice až do Loun. Potvrzuje to listina z 1. srpna 1335, vydaná králem Janem Lucemburským přímo v Chomutově.

Vláda, kterou rytíři německého řádu nad Chomutovem vykonávali, byla královským privilegiem osvobozena od všeho vlivu zemských úředníků. Bezprostředním vládcem nad městem byl pak komtur. Ve městě byl roku 1330 jmenován první soudce a roku 1376 povolil zemský komtur Albrecht z Dubé a chomutovský komtur Mikuláš městu rychtářská práva. Roku 1396 udělil komtur městu pečeť se znakem.

Obr. 3 - Předpokládaná podoba Chomutova na počátku 15. století.(autor J. Pachner)

Němečtí rytíři drželi chomutovské panství do roku 1411, kdy jim město po bitvě u Grunwaldu král Václav IV. odebral. Řád byl králem vykázán ze země a přišel o veškerý svůj majetek.

V období husitských válek byl Chomutov jednou z katolických bašt. Před příchodem husitů přišel v roce 1418 první velký požár města. Při svém tažení do severních Čech stanul Žižka před Chomutovem 16. března 1421. Po dvou dnech urputného boje bylo město dobyto a vypáleno. Města Louny, Kadaň a Slaný se raději vzdala, než by je postihl podobný osud. Husité většinu obyvatel zabili nebo upálili a

neušetřili ani ženy. Zahynulo tak asi 2 200 lidí, zbylo jen několik žen a dětí a 30 mužů, které husité nechali na živu, aby měl kdo pochovat mrtvé.

Dne 2. srpna 1525 město vyhořelo a plameny neušetřily ani zámek, kde se nacházela velká část knihovny českého humanisty Bohuslava Hasištejnského.⁴ Město však neničily jen časté požáry, ale také morové epidemie.

Roku 1571 prodal Arcivévoda Ferdinand Tyrolský chomutovské panství Bohuslavu Felixovi z Lobkovic a Hasištejna. Za svého života dosáhl Bohuslav Felix vysokých státních funkcí (1555 - hejtman v Dolní Lužici, 1570 - nejvyšší sudí Království českého, 1576 - nejvyšší komorník). Bohuslav Felix zemřel v roce 1583. Panství přešlo poté na jeho syna Bohuslava Jáchyma.

Manželka Bohuslava Jáchyma, Anna z Redernu, zemřela 28. 8. 1588 a byla pochována v kostele sv. Kateřiny. Bohuslav Jáchym zřejmě nemohl na svoji milovanou ženu zapomenout, a proto se rozhodl opustit Chomutov, který mu ji stále připomínal. Vyměnil tedy celé své panství se svým příbuzným Jiřím Popelem z Lobkovic⁵ za panství Mladá Boleslav, Kosmonosy a hotovost 80 tisíc kop míšeňských.

Nový majitel přinesl městu radikální změny. Jiří Popel, nejvyšší hofmistr Království českého, byl až fanatickým katolíkem a nemohl se proto smířit s myšlenkou, že většina jeho poddaných jsou protestanti. Pozval proto do města jezuity. Roku 1591 pro ně koupil sedm domů, zřídil kolej a předal jim farní kostel. Jejich nesmlouvavý postoj k protestantům a hlavně zákaz vyzvánění zvonů na pohřbech nekatolíků vyvolal 15. července 1591 povstání, při kterém byl dobyt zámek a zpustošena kolej jezuitů. Vzpouře však byla krutě potrestána při tzv. "krvavém soudu", uspořádaném 23. srpna 1591 na Červeném Hrádku. Dva z vůdců byli odsouzeni k smrti, několik dalších uvězněno a chomutovští byli zbaveni všech svých privilegií a museli odevzdat všechny

---

⁴ Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic (asi 1461, Hasištejn u Kadaně – 14. listopadu 1510 Hasištejn). Významný český humanistický básník, prozaik a cestovatel, příslušník jednoho z čelných českých šlechtických rodů, horlivý katolík, prelát, úředník a dvořan krále Vladislava II. Jagellonského. Podporoval vědu a umění.

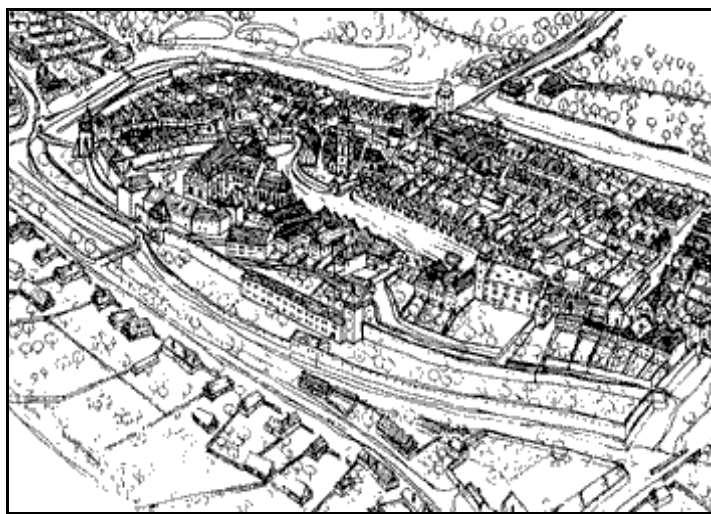
⁵ Více v kapitole 4. 4. kostel sv. Ignáce

zbraně. Jezuitům museli nahradit všechny způsobené škody a znovu je slavnostně uvést do města. Jezuité zde pak založili školu, která se brzy stala známou nejen u nás, ale i v sousedním Sasku. Svůj záměr povýšit tuto školu na universitu však *Jiří Popel* již nestihl uskutečnit, protože upadl u císaře v nemilost. Byl zatčen, jeho majetek zkonfiskován a on sám byl odsouzen za velezradu. Pro město však znamenalo Popelovo odsouzení záchranu, protože císař vrátil Chomutovu roku 1594 všechna jeho předchozí privilegia.

24. července 1598 byl Chomutov postižen ničivým požárem, který jej téměř zcela zničil. Požár vypukl na předměstí, když mladá služebná převařovala máslo. Zapomněla na něj, máslo překypělo do ohně a vzňalo se. Když služebná uviděla, co se stalo, pokusila se oheň uhasit. Pravděpodobně vylila džber vody do ohně, jenže rozpálené máslo se tak rozstříklo na všechny strany. Za chvíli už hořel celý dům. Služebná s velkými popáleninami vyběhla na ulici, kde omdlela. Následkem hlubokých popálenin později zemřela. V 11 hodin dopoledne již hořelo 16 domů, v poledne bylo půl města v plamenech a oheň se dále rozšiřoval. Hašení požáru nebylo pro silný vítr a velký žár možné a mimo to byli prakticky všichni obyvatelé na poli, proto zpočátku nebyl téměř nikdo, kdo by oheň hasil. Ve 14 hodin se zřítila městská věž, zvony spadly dolů a žárem se roztavily. Po 15. hodině začal oheň dohořívát. Shořel kostel, fara, škola, radnice, zámek, 7 pivovarských, řada sladovnických a 260 měšťanských domů a městské hradby. Ušetřen zůstal jen kostel sv. Kateřiny. Uchráněny zůstaly i tři děti, které se ukryly před požárem ve sklepě domu na náměstí a celé tři hodiny se tak nacházely v samém srdci požáru. Ztráty na životech, kromě nebohé služebné, nebyly. Mnoho lidí však bylo popáleno a poraněno při hašení požáru. Uhynul také skoro všečen dobytek a shořela většina vzácných listin, které byly uschovány v knihovně na zámku. (BINTEROVÁ, Zdena – Dějiny Chomutova, s. 28 – 29)

Je zajímavé, že všechny budovy byly ve velmi krátkém čase znovu postaveny a začal se stavět protestantský kostel sv. Ducha, nazývaný též špitální (více v kapitole 4.5.). Po tomto posledním velkém požáru se město usneslo opatřit ulice vnitřního města vydlážděnými vodními rigoly s mírným spádem ke středu a zajistit tak potřebnou vodu pro hašení případných dalších požárů.

Počátkem 17. století začala královská komora uvažovat o prodeji bývalého panství Jiřího Popela z Lobkovic. Jakmile se to městská rada v Chomutově doslechla, obrátila se na ni ihned s prosbou, zda by bylo městu dovoleno vykoupit se z poddanství. Prosbě bylo vyhověno, a tak se Chomutov stal svobodným královským městem, k němuž patřilo ještě dalších 11 vesnic. Po odchodu jezuitů se katolíkům podařilo získat pro sebe špitální kostel, všechny ostatní kostely převzali protestanti.

Obr. 4 - Předpokládaná podoba Chomutova v roce 1613 (autor J. Pachner)

Když začalo v Čechách verbování do stavovské armády, poslali Chomutovští do Prahy 4 500 kop a otevřeně se tak zapojili do stavovského povstání. Za to pak museli po prohrané bitvě na Bílé hoře nést následky. Dne 10. 11. 1620 se Chomutov vzdal císaři.

Roku 1628 působila ve městě protireformační komise, která dohlížela na přestup obyvatel ke katolické víře. Ve skutečnosti šlo u obyvatel města ale jen o povrchní obrácení, protože si stejně doma nechali protestantské modlitební knihy a luteránské bible, které odmítli odevzdat. Ani ty nejpřísnější tresty a zabavování majetku nepřinutily některé měšťany k dobrovolnému vydání knih. Bylo dost i těch, kteří raději odešli pro svou víru do sousedního Saska.

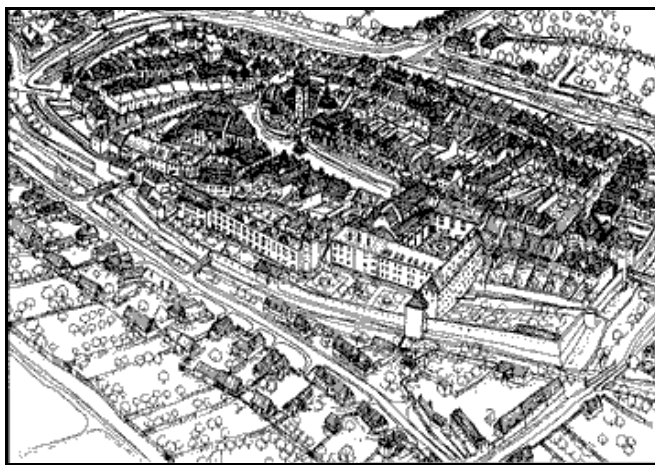
V průběhu třicetileté války Chomutov velmi trpěl. Pro svoji výhodnou polohu se dříve hospodářsky silné město stalo vyhledávaným místem pro formování a

vystrojování vojenských oddílů. 10. května 1639 švédští vojáci obsadili Chomutov a začalo drancování a násilí na obyvatelstvu. Obyvatelé uprchli v panice do lesů a Švédové zůstali v Chomutově plných 11 měsíců. Když už se zdálo, že utrpení Chomutovských dosáhlo vrcholu, vypukla ve městě roku 1640 morová epidemie.

Válka skončila vestfálským mírem podepsaným 24. října 1648 a do Chomutova se začal pomalu vracet život. Dne 20. září 1652 ve městě opět vypukl požár. Nebyl sice tak ničivý jako ten v roce 1598, ale i přesto shořelo 22 domů, špitální kostel, lázeň, mlýn, část koleje a tři usedlosti. V roce 1661 získali jezuité staveniště pro svůj nový kostel sv. Ignáce (viz. kapitola 4.4.).

Osmnácté století přineslo opět další války, které se bohužel dotkly i Chomutova. Přišli sem postupně Sasové, Bavoři i Francouzi.

Obr. 5 - Předpokládaná podoba Chomutova kolem roku 1750 (autor J. Pachner)

Roku 1813 se Chomutov dostal přímo do středu válečného dění. Největší bitvy tohoto roku se totiž odehrávaly v sousedním Sasku. Táhla tudy proto všechna vojska – rakouská, pruská, ruská a pak i francouzská. Dny 21. až 24. srpna 1813 se staly pro Chomutov obzvláště významné. V tyto dny přijeli totiž do Chomutova postupně se svými štáby ruský car, pruský král a rakouský císař, aby se osobně zúčastnili porady o dalším společném postupu proti Napoleonovi. Následující dny však pro většinu

obyvatel znamenaly jen hlad, bídu a utrpení. Pole a zahrady byly po odchodu armád úplně zpustošeny. Armády spotřebovaly všechny místní zásoby potravin i krmiva pro zvířata. Teprve na konci roku se situace v Chomutově uklidnila.

Obr. 6 – Pohled na kostel sv. Kateřiny s komendou a městskou věž

Zásadní změnu znamenalo pro Chomutov rozhodnutí o stavbě železnic. Měly se zde sbíhat celkem tři tratě. Jako první zahájila provoz v roce 1870 „*c. k. soukromá Ústecko – teplická železnice*“ a ve velmi krátké době nato i soukromá „*Buštěhradská dráha*“ a „*c. k. Duchcovsko – podmokelská železnice*“. První trať spojila Chomutov 8. října 1870 s Ústím, druhá roku 1874 s Prahou. Tato trať pak byla prodloužena až do Chebu. Roku 1872 byl Chomutov spojen železnicí také s městem Vejprty. Stavba této tratě byla vzhledem k horskému terénu technicky i fyzicky velmi náročná.

Konec 19. století byl charakterizován rozvojem průmyslových podniků. Chomutov již měl svůj nový městský pivovar, Gelinkova papírna (pozdější Dehtochema) zvyšovala výrobu. Místní železářny v roce 1887 koupila německá firma Mannesmann z Remscheidu a ihned přikročili k přestavbě závodu na výrobu bezešvých trub. Po nejrůznějších zlepšovacích úpravách zde byla roku 1891 vyrobena první ocelová bezešvá trubka na světě tzv. poutnickým způsobem válcování, který znamenal zásadní zvrat v dosavadní výrobě.

Obr. 7 – Chomutovské náměstí v 19. století

V roce 1918 se Rakousko – Uhersko začalo hroutit. Národní výbor v Praze vydal 28. října 1918 zákon o zřízení samostatného státu Československa. Na konci listopadu 1918 začala československá armáda postupně obsazovat pohraniční oblasti. Přes všechny protesty byl Chomutov 9. prosince podle plánu obsazen. Vojsko se nikde nesetkalo s otevřeným odporem, i když reakce převážně německého obyvatelstva nebyly vlídné.

Počáteční roky nového státu byly v Chomutově dost těžké. Docházelo k předražování potravin, přidělový systém nefungoval a zásobování vázlo. Největším problémem však byl nedostatek bytů, a to jak pro německé, tak i pro české obyvatelstvo. Na podzim roku 1919 vzniklo německé společenství pro výstavbu malobytů a rodinných domků pro méně majetné obyvatelstvo. V téže době vzniklo i 1. české obecně prospěšné stavební a bytové družstvo, které ovšem nemohlo počítat s dary od města nebo podniků, jako tomu bylo v případě německé společnosti. Díky těmto družstvům se nedostatek bytů přece jen dařilo zmírnit.

Po nacistickém převratu v Německu v roce 1933 se v Chomutově národnostní problémy značně přiostrily a postupně přerůstaly v tvrdé střety. Nejostřeji vystupovali

členové stran DNP⁶ a DNSAP.⁷ V říjnu 1933 byla sice u nás činnost stran DNP a NSDAP zrušena, ale místo nich se utvořila roku 1935 nová politická strana SdP – Sudetoněmecká strana⁸ v čele s Konrádem Henleinem, která se hlásila celkem otevřeně k hitlerovskému nacismu. Ve volbách v roce 1935 se v Chomutově stala Henleinova strana nejsilnější. Nesnášenlivost Henleinovy strany vzrůstala a přibývalo přepadávání českých civilistů i českých vojáků ozbrojenými henleinovci. Množilo se také vypovídání českých obyvatel z bytů v domech německých majitelů i výpovědi Čechů z německých podniků.

Ve dnech 1. – 4. července 1938 se v Chomutově konala slavnost Svazu Němců v Čechách. Sešli se na ní všichni představitelé henleinovců k jednání, jemuž předsedal přímo K. Henlein. Chomutov byl doslova zaplaven nadšenými německými davy, které vítaly K. Henleina, K. H. Franka,⁹ faráře Wehrenfenniga (předsedu Svazu Němců) a známé chomutovské osobnosti.

14. září po Hitlerovu projevu, který byl v podstatě domluveným pučem a který byl Němci v Chomutově nadšeně přijat, vzrůstal naopak mezi českým obyvatelstvem neklid. Mnoho z nich začalo město opouštět, vojáci se přemístili na hranice a vojenské

---

⁶ Německá nacionální strana (německy Deutsche Nationalpartei, DNP) byla politická strana na území prvorepublikového Československa, která reprezentovala část sudetoněmecké národnostní menšiny. Reprezentovala konzervativnější variantu nacionalismu, zacílenou na střední a vyšší vrstvy a intelektuály. V roce 1933 byla československými úřady zakázána. V roce 1935 byla sice znovu povolena, ale v parlamentních volbách v roce 1935 již nekandidovala.

⁷ Německá národně socialistická strana dělnická (německy Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei, DNSAP) byla sudetoněmecká národně socialistická strana v Československu, úzce spolupracující s Hitlerovou NSDAP v Německu. Strana vznikla roku 1919. Strana neuznala začlenění Sudet do Československa ani existenci československého státu.

⁸ Sudetoněmecká strana (německy: *Sudetendeutsche Partei, SdP*) byla politická strana založená 1. října 1933 Konradem Henleinem. Od listopadu 1937 vedení SdP koordinovalo svoji politiku s vedením NSDAP tak, aby došlo k oddělení Sudet od Československého státu a k integraci oblastí s převážně německým obyvatelstvem s Německým státem.

⁹ Karl Hermann Frank (24. ledna 1898, Karlovy Vary – 22. května 1946, Praha) byl prvorepublikový politik, člen SdP (Sudetendeutsche Partei) a aktivní nacist. Po okupaci českých zemí a vytvoření Protektorátu Čechy a Morava působil jako státní tajemník Úřadu říšského protektora. V roce 1942 byl jmenován říšským ministrem pro Protektorát Čechy a Morava. V roce 1946 byl na základě rozsudku českého soudu popraven za válečné zločiny.

velitelství do válečného postavení. 15. září se na náměstí srotil mohutný dav k protistátní demonstraci a situace začala být kritická. Zaúčinkovalo však vyhlášení stanného práva a prohlášení, že jestli se dav nerozejde, bude se střílet. Vláda vydala zatykač na K. Henleina (ten uprchl do Německa) a vydala také příkaz k rozpuštění SdP.

Dne 29. září 1938 byla podepsána v Mnichově dohoda postupující československé pohraniční území Německu. Život české menšiny v Chomutově se stal prakticky neúnosným a Češi, i někteří Němci, kteří se nechtěli smířit s nacisty, začali Chomutov hromadně opouštět. Jejich evakuace skončila 10. října 1938. Do Chomutova dorazily první německé jednotky z Erfurtu v neděli 9. října a přes nevlídné počasí byly obyvatelstvem nadšeně vítány.

Obr.8 - Nacistické tanky na chomutovském náměstí

Henleinovci začali ihned plnit své dřívější výhrůžky a vyřizovat si účty se všemi, kteří nebyli ochotni se přizpůsobit. Čechům, kteří zde z různých důvodů zůstali, nebylo přiznáno žádné právo na národní existenci. Po obsazení pohraničí začaly také platit německé protižidovské zákony. Židé byli vylučováni ze škol a úřadů, jejich podniky a obchody dostávaly nucenou správu a ani v Chomutově nebyli ušetřeni hrůz tzv.

„Křišťálové noci“.¹⁰ Šikanování Židů pokračovalo i v dalších dnech a měsících, až vyvrcholilo roku 1941 deportacemi do koncentračních táborů.

Jinak se ale válka Chomutova příliš nedotkla. Téměř až do samého konce války bylo město ušetřeno velkých náletů. Od července 1944 sice docházelo k jednotlivým nouzovým a odlehčovacím shozům pum i nad Chomutovem, avšak skutečným cílem bombardování se stal Chomutov až 16. dubna 1945, kdy ve 3 hodiny ráno bylo na město shozeno přes 300 pum. Mnohem těžší nálet zažil Chomutov o tři dny později ve 4 hodiny ráno. Jeho cílem bylo přerušení podkrušnohorských komunikací, což se také podařilo. Bylo svrženo přes 3 000 těžkých bomb, zničeno nádraží, citelně poškozena Poldina huť a zničena nebo poškozena řada obytných domů. Nálet si vyžádal i lidské životy, hlavně mezi válečnými zajatci a vězni. Doprava byla pak téměř nemožná, protože nad oblastí stále létali hloubkoví letci a ostřelovali vše, co se jim zdálo jen trochu podezřelé. (BINTEROVÁ, Zdena – Dějiny Chomutova, s. 78 - 79)

Obr. 9 – Pohled na město po bombardování v dubnu 1945

(BINTEROVÁ, Zdena – Dějiny Chomutova, s. 78)

---

¹⁰ Křišťálová noc je označení pro protizidovský pogrom, který se odehrál v noci z 9. na 10. listopadu 1938 v Německu, Rakousku a v Sudetech. Během této noci bylo zabito podle nejčastějšího zmiňovaného údaje 91 Židů, ale některé prameny uvádějí daleko vyšší čísla. Po Křišťálové noci bylo okolo 30 000 Židů internováno v koncentračních táborech. Svůj název získala Křišťálová noc podle rozbitých výloh židovských obchodů. Vypáleny byly desítky synagog, včetně asi padesáti v českém pohraničí na územích, která byla několik týdnů před tím Mnichovskou dohodou připojena k Říši.

To už se však přiblížil konec války. Město bylo doslova přeplněno uprchlíky z Říše, kteří sem utekli před postupující frontou, válečnými zajatci a lidmi nasazenými sem na práci. Podle rozkazu německého vojenského velitelství měl být Chomutov bráněn před postupujícími sovětskými vojáky. Protože 4. května 1945 večer odešly z Chomutova poslední pravidelné německé vojenské hlídky, nezůstal tak zde nikdo, kdo by město bránil.

První sovětské jednotky projely Chomutovem ve večerních hodinách 8. května 1945. Nezdržely se tu a pokračovaly dále k Praze. Ráno 9. května pak město obsadila jednotka 13. armády 1. ukrajinského frontu. 10. května 1945 bylo nařízeno všem zaměstnancům průmyslových, obecních a potravinářských podniků okamžitý nástup do práce.

Největší potíže v prvních dnech po skončení války způsobovalo zásobování a nedařilo se zcela zabránit drancování, kterého se dopouštěli hlavně propuštění zajatci. Do zajateckých táborů byly postupně přemísťovány německé rodiny a jejich byty byly dávány k dispozici českým obyvatelům. Němci pracovali na odklizení trosek, zprovozňování železnice, v průmyslu i zemědělství.

Díky obětavosti lidí mohly být již v únoru 1946 v plném provozu dílny Československých drah i celá železniční stanice a o měsíc později také hutě. Pak přišel únor 1948, který znamenal výrazný zvrat v celém poválečném Československu a s ním spojený nástup komunistických idejí k moci.

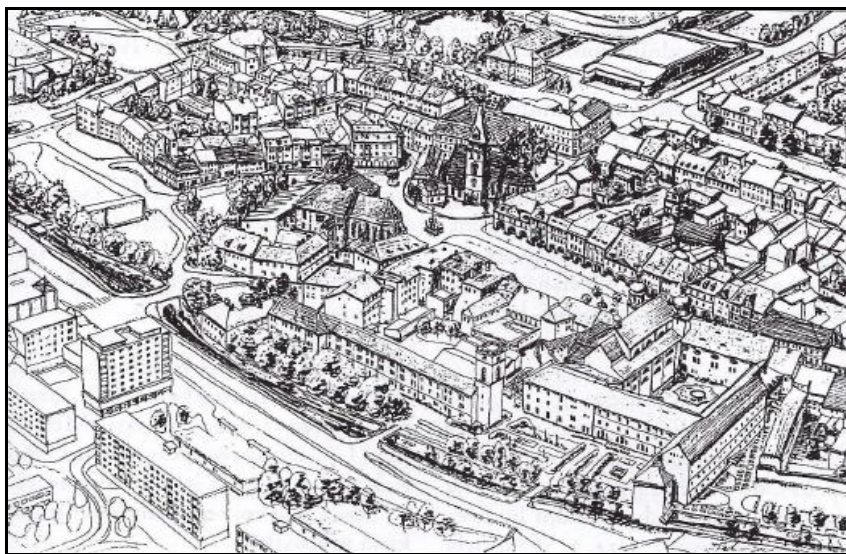
Chomutov prošel od té doby řadou rekonstrukcí, některé jeho části zcela zmizely a místo starých domků vyrostly domy nové, které byly schopny pojmout desítky lidí. Zachováno zůstalo prakticky jenom historické náměstí a jeho nejbližší okolí. I když až do roku 1975 existovaly plány na jeho odstranění.

Rozvoj metalurgie, hornictví, energetiky ve městě a v jeho blízkém okolí si vyžadoval stále nové pracovní síly. Pro nově přichozí obyvatele města bylo potřeba

vybudovat další byty. Začaly se bourat některé vesnice, které musely ustoupit těžbě hnědého uhlí, a lidé z těchto obcí potřebovali nové domovy. Začátkem 60. let se proto začalo uvažovat o panelové výstavbě, která byla tehdy oproti tradičním technologiím preferována. První velké chomutovské sídliště vzniklo v roce 1970 u bývalé Horní Vsi (dnešní Bezručově ulici). Výstavba pokračovala v 70. a 80. letech dále směrem k Jirkovu a vytvořila tzv. „pásové město“ pod svahy Krušných hor (sídlíště Březenecká, Kamenná, Písečná a Zahradní). Tím došlo ke spojení Chomutova a Jirkova v jeden sídelní útvar.

Chomutov, který měl v roce 1939 jen 33 475 obyvatel a jejichž počet klesl v roce 1950 na pouhých 28 849, měl v roce 1970 již 39 905 obyvatel. A podle posledního sčítání žije v tomto městě přes 50 000 lidí.

Obr. 10 - Pohled na střed města v roce 2001 (Petr Rak – Chomutov 1252-2002, s. 161)

4. Nejvýznamnější sakrální památky na území města

Do své bakalářské práce jsem si vybral pět dle mého názoru nejvýznamnějších kostelů. Na těchto stavbách se dá velmi dobře zdokumentovat historický vývoj města od jeho vzniku až po současnost. Za zamyšlení asi stojí, jak se chováme ke stavbám, které

naši předkové budovali po mnoho let nejen ke slávě Boží, ale i k té své. Kolem většiny budov projde člověk s hlavou skloněnou, ale když ji na chvíli zvedneme, spatříme například dokonalé tvary klenby, která udrží tíhu stropu i po více jak sedmi stoletích.

Nemovitých památek se v Chomutově nedochovalo tolik jako například v sousední Kadani. Ovšem historické jádro města je natolik architektonicky významné, že bylo roku 1992 prohlášeno ministerstvem kultury za památkovou zónu. Je paradoxem, že ještě v 80. letech minulého století existovala tzv. velká varianta na likvidaci celé historické části města v souvislosti s těžbou uhlí. Naštěstí k tomu nedošlo, ovšem architektonický střed města byl i tak narušen likvidací starých domů a panelovou výstavbou. Nemovité památky jsou v památkové zóně reprezentovány čtyřmi kostely, zámek (nynější radnicí), jezuitským klášterem, měšťanskými domy, zbytky městského opevnění a mnoha kamennými plastikami. (BINTEROVÁ Zdena - Dějiny Chomutova, s. 93)

4.1 Kostel svaté Kateřiny

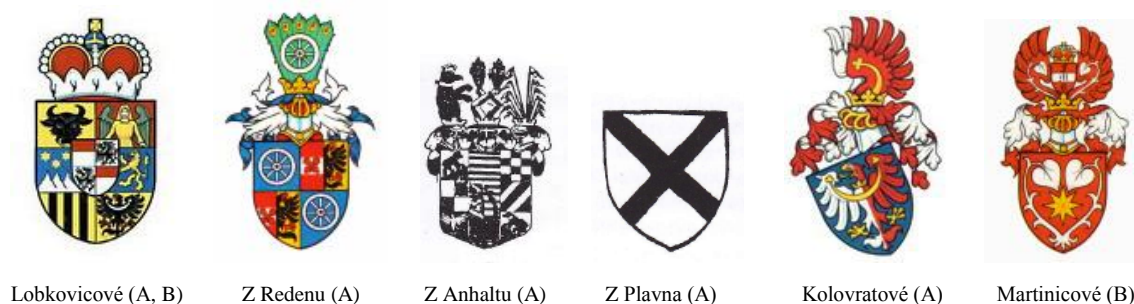
Kostel sv. Kateřiny se řadí mezi nejstarší raně gotické církevní stavby v Evropě. Tato nejvýznamnější chomutovská stavba vyrostla v místech původně panského dvorce, který roku 1252 přešel do majetku řádu německých rytířů.

Tento církevní řád začal okamžitě s výstavbou své komendy. Kostel dokončený nejpozději roku 1281 je dokladem příchodu gotiky na naše území. Má však ještě několik pozdně románských prvků. Nejstarší částí celé stavby je příčná loď, jejíž výstavba probíhala patrně již ve 30. letech 13. století.

K čistě ranému gotickému slohu kostela byly na jeho stavbu použity pískovcové kvádry z drnovického pískovce. Z něj jsou vysekané také postranní sloupy, konzole, žebroví a závěrné kameny, obložení oken a dveří. Z pískovce byly i postranní náhrobky, které však byly odstraněny.

Kostel se stává součástí komendy, která je považována za nejlépe dochovaný hrad řádu německých rytířů v Čechách. Tento řád drží hrad až do roku 1411, kdy přechází ve vlastnictví krále Václava IV. Za husitských válek je dobyt a vypálen vojsky Jana Žižky, neboť převážně německé obyvatelstvo patřilo k odpůrcům husitů.

Obr. 11 - Znaky posledních majitelů chomutovského panství v kostele sv. Kateřiny (A) a kostele sv. Ignáce (B):

Roku 1488 za Beneše z Vietmile začíná přestavba objektu v renesanční zámek a kostel se stává zámekovou kaplí. Během těchto úprav byla přistavěna severní zeď, čímž zanikla hlavní loď kostela. Z té byly vytvořeny dvě samostatné zámekové místnosti. Taktéž byla odstraněna západní věž a naopak přistavěny dvě oratoře. Za majitele Bohuslava Felixe Hasištejnského z Lobkovic dochází k nové výmalbě a do kaple je vestavěna krypta a provedena malířská výzdoba ve formě epitafu na severní stěně presbyteria erbovní výzdobou nad vítězným obloukem a okolo oratoří.

Malá přístavba na jižní straně kostela byla provedena v roce 1560. Na straně do náměstí ještě stávaly malé krámký. Protože však tyto krámký byly původcem požáru v roce 1687, byly odstraněny.

Později se města ujímá Jiří Popel z Lobkovic, který pokračuje v přestavbách a do Chomutova povolává jezuitský řád. Tento majitel je však později císařem Rudolfem II.

zatčen. Ve městě roku 1598 vypuká požár,¹¹ který prakticky celý zámek zničí. Po této tragédii se zachovají pouze přízemní klenuté prostory.

V roce 1605 se město vykupuje z poddanství a stává se svobodným královským městem, čímž začíná období přestavby zámku v radnici. Většina staveb poškozených požárem je stržena. Po necelých sto letech kostel opět odolává ohni, jehož pozůstatky jsou na stěnách kostela k vidění dodnes ve formě zčernalého zdiva. Jezuité kostel spravují až do roku 1773, kdy dochází ke zrušení jejich řádu. Patentem císaře Josefa II. z 12. června 1782 byl kostel zrušen a odsvěcen. Město jej koupilo za 302 zlaté a od té doby se používal jako obilní skladiště nebo úschovna kočárů. Z vnitřního zařízení se nic nedochovalo. Hlavní perlový oltář z roku 1281 byl prodán za 1000 zlatých. O postranních oltářích není nic známo. Části soch a obrazů zakoupili Lobkovicové, něco odnesli jezuité, a tak vnitřní vybavení je rozeseto porůznu ve světě. V kostele je i hrobka příslušníků řádu německých rytířů i světských majitelů. Byly tam i náhrobní desky a kameny. I když byly z kostela odstraněny, jsou popsány v pamětní knize. Jediná z desek se zachovala na radnici na tzv. „Mnišském dvorku“. Je to náhrobní deska Anny, zvané Bonuše, z Kamenné Hory, manželky Beneše z Veitmíle. (ZÁBRANSKÝ, František – Chomutov, historický průvodce a zajímavosti města, s. 19 – 21)

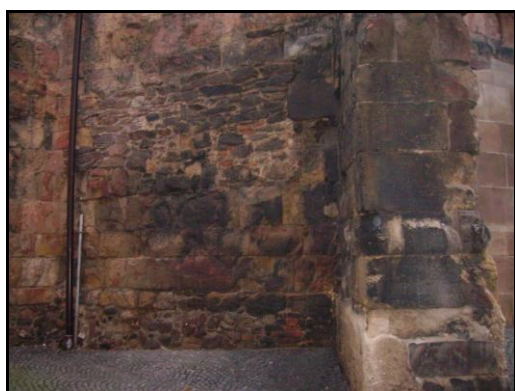
Kostel sv. Kateřiny je po rozsáhle rekonstrukci zpřístupněn od roku 2000 jako výstavní a koncertní sál Oblastního muzea. Vždy na svátek svaté Kateřiny se zde koná bohoslužba. Chomutov se může pyšnit jednou z nejstarších církevních staveb v Čechách.

---

¹¹ viz. s. 13

Obr. 12 – Současná podoba kostela sv. Kateřiny

Obr 13 – Zčernalé zbytky zdiva po požáru

Obr. 14 - Klenba

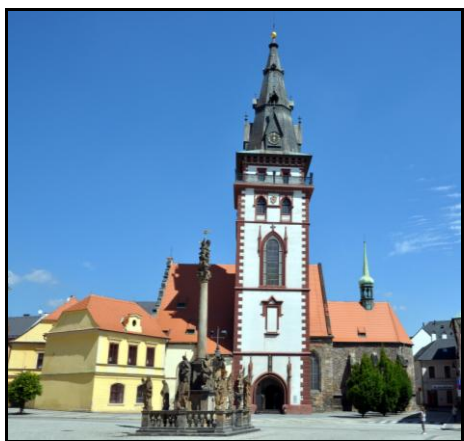
4.2 Kostel Nanebevzetí Panny Marie

4.2.1 Historie

V chomutovské městské památkové zóně se nachází i děkanský kostel Nanebevzetí Panny Marie s městskou věží. Ta je dominantou města, dalo by se říci, že je to symbol Chomutova. Jedná se o jeden z nejvýznamnějších pozdně gotických, renesančními prvky obohacený kostel v severních Čechách.

Na tomto místě však již dříve stával polodřevěný kostel datovaný k roku 1290, jenž sloužil obyvatelům města a kolem něhož se nacházel hřbitov. Stál trochu blíže ke hradu a byl s ním spojen krytou dřevěnou chodbou.

V průběhu 14. století byl ale tento objekt přestavěn. Z tohoto období pochází nejstarší část kostela Nanebevzetí Panny Marie (zdivo presbytáře a sakristie). Roku 1357 se stává kostelem farním. Během dobývání města husitskými vojsky v roce 1421 však byla tato svatyně poškozena, což také zapříčinilo její celkovou přestavbu. S pomocí rodu Veitmířů chomutovští měšťané dali postavit v letech 1539 – 1549 trojlodní pozdně gotický chrám halového tvaru. Stavitele chrámu se doposud nepodařilo zjistit. Hlavní závěrný kámen má písmena I H a letopočet 1594. Podle tvaru klenby a sloupoví existuje domněnka, že se jedná o stejného stavitele, který postavil kostel v sousedních Lounech. Kamenické práce na kostele prováděl mistr Josef Schreml, který v předsíni chrámu zanechal letopočet 1542. Označeny jsou také ještě další tři závěrné kameny. Na pravém je chomutovský znak, ve středním erb Veitmířů a levý kámen má podobu hlavy. Klenbu provedl mistr Jakub Hans roku 1539. Západní kruchta byla vestavěna roku 1542, jižní tribuna pak 1585, což dokazuje znak Bohuslava Jáchyma Hasištejnského z Lobkovic a Anny z Redernu na arkýři tribuny. Samostatnou etapou byla přístavba dvojice kaplí k jižnímu průčelí a nástupu na kruchtu.

Obr. 15 – Děkanský kostel s městskou věží

Obr. 16 – Hlavní barokní oltář

Stavba stojí na čtyřech sloupech, po dvou na každé straně. Sloupy nesou ozdobné hlavice a klenbové žebroví. To je vkleněné do šestibokého presbyteria. Vklenění je nepravidelné, protože původní presbyterium bylo v třicetileté válce zbořeno. Stávající presbyterium je z mladší doby a má již styl renesanční. Při opravě totiž nepřihlíželi k původnímu gotickému stylu stavby. Jižní strana chrámové lodi má kruchtu,¹² která stojí na jónských sloupech. Také je renesančního stylu. Na její přední straně jsou dva znaky.

V průběhu třicetileté války byla tato památka celkem třikrát vyloupena (roku 1632, 1639 a 1643) a většina vybavení byla odvezena či zničena. Polozbořená stavba byla opravena teprve až roku 1662, kdy se zároveň stala i kostelem děkanským. Přibližně po sto letech opět zasahuje do jejího vývoje válečný konflikt (sedmiletá válka) a i tentokrát byl objekt vyloupen a značně poškozen.

Stavba byla v 17. a 18. století několikrát opravována, mimo jiné i v roce 1699, kdy byl snesen západní štít. Tyto opravy zcela potlačily renesanční podobu kostela.

Roku 1810 pak dochází ke zrušení hřbitova, který tento kostel obklopoval a na kterém se již od 15. století nepohřbívalo.

Při rekonstrukci, která proběhla v letech 1873-1874 nechal děkan opatřit chrám barevnými okny, tzv. vitrážemi.

V únoru 1899 zasáhlo zdejší kraj ničivé zemětřesení. V jeho důsledku byly klenby a zdi kostela roztrženy, opadala omítka. Protože hrozilo zřícení kostela, byl 11. února tohoto roku úředně uzavřen. Oprava se dlouho protahovala, a tak byl kostel znovu otevřen až v roce 1911. Místo něj byl využíván kostel sv. Ignáce.

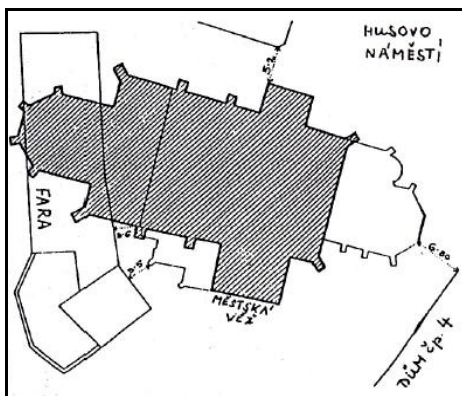
---

¹² Kruchta – kostelní kůr (Slovník cizích slov)

Obr. 17 – Pohled na nejstarší část kostela - sakristii

V roce 1905 se uvažovalo i o zboření děkanství a stavbě nového závěru na západní straně lodi, spojené s demolicí středověkého presbyteria. Záměr, při němž mělo být rozšířeno úzké propojení s dnešním Husovým náměstím, se neuskutečnil. V letech 1909 až 1915 provedl architekt Jan Gerstl pseudorenesanční renovaci kostela. Při ní byl nově vyzděn západní štít a vyzdvižen nový krov nad trojlodím. Opravená stavba byla vysvěcena v srpnovou neděli roku 1915, právě v den svátku Nanebevzetí Panny Marie (15. srpna).

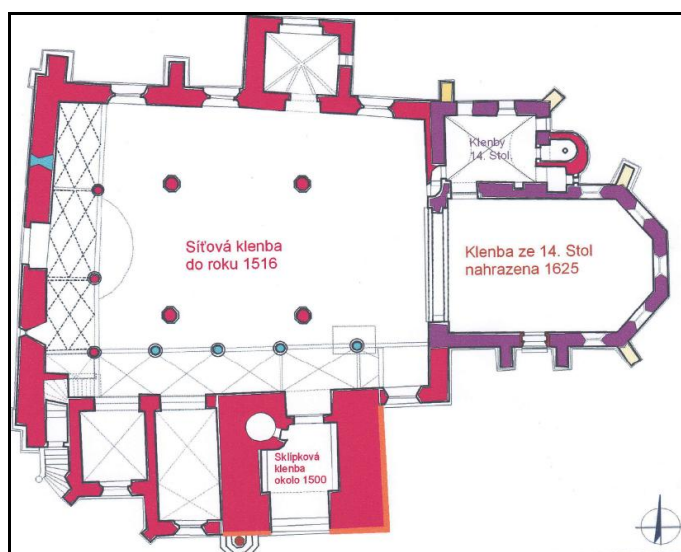

Obr. 18 – Návrh přestavby děkanského kostela z roku 1911 (autor J. Pachner)

V letech 1993-1998 byly opraveny omítky lodi a štítu, provedena nová elektroinstalace. Na původní velké pískovcové desky se položila nová mramorová dlažba a provedly se další úpravy interiéru včetně vymalování. V březnu a dubnu 2000 byla provedena oprava narušené střešní krytiny z rezervních kusů na půdě kostela. V letech 2002 až 2005 byla střešní krytina několikrát poškozena vichřicí. Opravy jsou jen částečné, protože střešní jirčanská keramická krytina se již nevyrábí a zásoby již byly také vyčerpány. Řešením tak zůstává nutnost výměny celé krytiny, nejlépe za původní bobrovky. Pokud nedojde k urychlené opravě střešní krytiny, může dojít k nenahraditelným škodám na významných pozdně gotických klenbách.

V roce 2004 musel být otlučen sokl v interiéru, neboť nevhodně položená mramorová dlažba zamezuje úniku zemní vlhkosti spárami původní pískovcové dlažby. Vlhkost se kumuluje do obvodového zdiva.

LEGENDA K VYHODNOCENÍ STAVEBNÍHO VÝVOJE	
	Zdivo gotické - 14. století
	zdivo pozdně gotické - konec 15. stol. - 1539
	zdivo raně renesanční do 1586
	zdivo barokní
	oprava věže konec 19. Stol.
	Rekonstrukce kostela 1913 - 1917

Obr. 19 - Stavební vývoj děkanského kostela (autor J. Pachner)

4.2.2 Interiér¹³

Kostel je půdorysně i hmotově poměrně členitá stavba. Sestává z širokého obdélného síňového trojlodí. Na něj na východě navazuje obdélné presbyterium, ukončené třemi stranami osmiúhelníku. Mimo čelní stěny jsou jednotlivá nároží a jižní stěna členěny cihlovými opěráky. K severní stěně presbyteria přiléhá obdélná sakristie s pokladnicí v patře. Patro je přístupno nižší půlkruhovou schodišťovou věží s vnitřním točitým schodištěm. Do jižní boční lodi, stejně jako k západní stěně lodi je vložena podklenutá tribuna.

Hlavní trojlod' je zaklenuta síťovou žebrovou klenbou. Presbyterium je zaklenuto valenou klenbou. Sakristie je zaklenuta křížovou klenbou bez žeber.

V kostele je dnes k vidění hlavní barokní oltář z roku 1723 (autor – J. K. Vetter) s pozdně gotickou sochou Madony. Oltář je zdoben celkem šesticí velkých volných soch, doprovázených v nástavci drobnými figurkami svatých. Dále jsou zde například barokní lavice, novogotické varhany na kůru od Schiffnera z Prahy z roku 1915, boční barokní oltáře sv. Anny, Panny Marie, sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého. Na západní kruchtě můžeme spatřit výjevy šestnácti světců (směrem od hlavního oltáře to jsou: sv. Václav, sv. Jan Nepomucký, sv. Vít, sv. Erasmus, sv. Eustach, sv. Diviš, sv. Markéta Antiochijská, sv. Pantaleon, sv. Barbora, sv. Kryštof, sv. Kateřina Alexandrijská, sv. Blažej, sv. Jiljí, sv. Jiří, sv. Akátius a sv. Cyriak). Mezi sloupovím jsou sochy Petra a Pavla.

---

¹³ čerpáno z knihy: ZÁBRANSKÝ, František – Historický průvodce a zajímavosti města, s. 44 – 47

Obr. 20 – Sítová klenba v hlavní trojlodi

Obr. 21 – Jižní tribuna

Vlevo u hlavního oltáře je ve zdi náhrobní deska manželů Fridricha († 1613) a Esther Collinových († 1622), zhotovená po roce 1630. Ženský náhrobek v severní stěně z měkkého jemnozrného pískovce z druhé poloviny 16. století patří Kateřině z Weitmile, rozené von Altenstein. Byla manželkou Jana z Weitmile a zemřela 21. října 1512. Nákladem cechu mlynářského byl postaven pravý postranní oltář a nákladem cechu pekařského byl postaven levý postranní oltář.

Obr. 22 – Náhrobní deska manželů Fridrichových

Obr. 23 – Boční oltář sv. Anny

V zásadě se nedá vyloučit možnost, že omítka interiéru presbyteria zakryla starší výmalby (středověké, renesanční nebo barokní). Výstupky lemující čela kleneb mohou patřit ke fragmentům staršího, pravděpodobně středověkého klenutí presbyteria. Tomu by odpovídal objev osekaných klenebních přípor sestupujících až k podlaze všech koutů stěn presbyteria, které byly objeveny při opravách omítek v roce 2004. Při stejných opravách bylo také objeveno zazděné úzké gotické okénko v západním průčelí.¹⁴

Negativní byly zásahy, při kterých bylo z kostela odstraněno několik barokních lavic a snesena pozoruhodná kazatelna. Její zrestaurování a opětovné umístění do interiéru kostela by bylo více než žádoucí, protože současné uložení v prostoru půdy se rovná jejímu zániku. Velmi rychle by také mělo dojít k opravě kamenných partií na fasádě a náhrobků v presbyteriu.

Okna kostela jsou po kompletní rekonstrukci z roku 2008 osazena zrestaurovanými vitrážemi. Boční severovýchodní a jihovýchodní dvojice oken je zdobena motivem „Zvěstování“. Severovýchodní okno je s motivem anděla a nápisem „Franz u. Teresia Kraus“, jihovýchodní s klečící a modlící se pannou Marií a nápisem „Franz und Teresia Taud“. Severní okno je zdobeno motiv sv. Anny vyučující pannu Marii a nápisem „Anna Beranek, geb. Balzer“. Východní okno v jižní stěně je zdobeno obrazem korunování Panny Marie a nápisem „Vincenz Graf Hyun“ s erbem. Západní okno v jižní stěně je se sv. Floriánem a nápisem „Standgemeinde Komotau“ a znakem města.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie má zbytky barokního mobiliáře. Stále ještě zůstaly zachovány prvky okenních ostění, tvarované soklové, patrové a korunní římsy. Významné jsou i stříšky opěrných pilířů. Pro dataci kostela jsou významné jednotlivé detaily – heraldický sloupek nad vstupem do věže, pod kruchtou jsou svorníky s městským znakem a veitmilovským znakem a také svorník s kamenickou značkou. Umělecky významné jsou znaky Jáchyma Hasištejnského z Lobkovic a Anny z Redernu na tzv. panské oratoři.

---

¹⁴ BERÁNEK, Jan, MACEK, Petr, PACHNER, Jaroslav – Průzkum středověké sakrální architektury v okrese Chomutov, Ústecký sborník historický 2001.

4.3 Kostel svaté Barbory

Pozdně gotický kostel svaté Barbory ze závěru 15. století stojí nad původní vesnicí Horní Ves při staré zemské cestě vedoucí do Lipska (dnešní ulice Lipská).

Stavitelem této památky byl pravděpodobně chomutovský mistr Andreas Günther, který je zde připomínán v letech 1518 až 1539 se svým příbuzným Hansem Güntherem z Horní Vsi – Oberdorfu. První tragédie postihla chrám již roku 1584, kdy se krajem přehnala větrná smršť a ze stavby údajně zůstaly pouze základy a hromada sutin. Již devět let poté však majitel panství Jiří Popel z Lobkovic rozhodl o výstavbě nového kostela společně s navazujícím klášterem, který zde ale nakonec nikdy neexistoval, neboť tento chomutovský pán o několik let později upadl v nemilost císaře Rudolfa II., byl zatčen a z velkolepého chrámu Páně bylo vystavěno jen presbyterium.

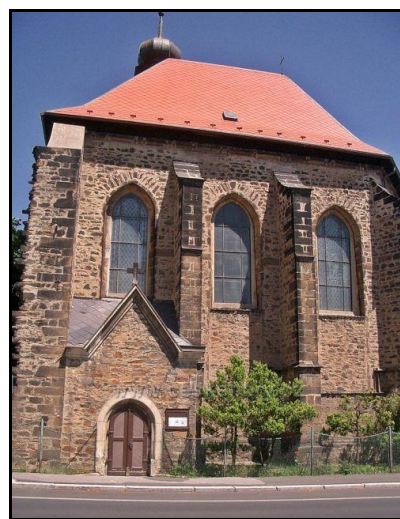
Počátkem 17. století získává Horní Ves nového držitele – Adama Hrzána z Harasova a je až do roku 1848 připojena k panství Červený Hrádek. V průběhu třicetileté války Švédové využívali kostel jako pevnost, což tuto církevní stavbu poničilo natolik, že po tomto válečném konfliktu nechal Jan Adam Hrzán z Harasova roku 1667 nedostavěnou kostelní loď rozebrat a presbyterium opravit pro potřeby místní farnosti. Tím jsme přišli pravděpodobně o významný doklad pozdně gotického stavitelství v severních Čechách.

Další pohromou pro objekt bylo období sedmileté války mezi roky 1757 až 1759, kdy budova opět sloužila jako pevnost, a to chrám poškodilo do té míry, že bylo rozhodnuto o jeho opuštění. Později byla gotická okna zčásti zazděna a z původně zamýšleného klášterního kostela se náhle stala hřbitovní kaple, kde byli mimo jiné roku 1813 pohřbeni padlí vojáci z tažení proti Napoleonovi. Proces devastace této pamětihodnosti byl pak dovršen rokem 1829, od kdy byla stavba využívána jako skladiště prachu pro dělostřelecká kasárna.

Změna k lepšímu nastává roku 1835, kdy kostel začíná být přestavován, hřbitov byl k roku 1838 zrušen a střecha později pokryta šindelem.

Obr. 24 - Pohled na nedostavěnou část kostela

Obr. 25 – Západní předsíň

Až do dvacátých let 20. století byl kostel stále v žalostném stavu; jak dosvědčuje zápis z chomutovské kroniky z roku 1920: „Žalostný pohled skýtá již dlouhý čas kostelík svaté Barbory. Strop před zřícením, střecha jak síto, kůr hrozí zřícením.“ Roku 1923 (po kompletní rekonstrukci) byl svatostánek konečně opět otevřen a zároveň vysvěcen. Poslední větší zásah pak kostel prodělal už jen přístavbou západní předsíně ve 30. letech 20. století.

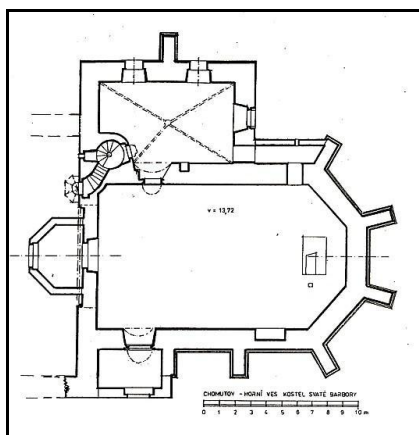
V roce 1994 byla v rámci opravy střechy otevřena makovice na vrcholu věže, dokumenty byly okopírovány, doplněny novými a znovu uloženy do makovice. Od roku 1995 probíhá s přestávkami oprava věže a hodin.

Obvodové stěny kostela jsou tvořeny neomítaným lomovým zdivem. Omítky se uplatňují pouze na zazděném vítězném oblouku a na předsíních. Okna jsou hrotitá do poloviny zazděná oproti pozdně gotickému záměru. Okna včetně ostění byla instalována při novodobé rekonstrukci. Výplň tvoří vitráže uchycené do kovových pásků. Zazděný je i vítězný oblouk a kazatelna, které se původně otvíraly do prostoru kostelní lodi. Ve stěnách věže je řada klíčových střilen různých tvarů. Ve východní stěně věže je do sakristie proraženo obdélné okénko, jehož pískovcové ostění je na vnější straně zdobeno záclonovou profilací. Jde o jediné okno se záclonovým motivem zachované ve městě. Na opěrných pilířích je celá řada kamenických značek.

Kostel je tvořen pouze obdélným plochostropým presbyteriem, v závěru trojboce uzavřeným a obdélnou sakristií, která je zaklenuta křížovou žebrovou klenbou. Do jihozápadního kouta sakristie je vloženo zděné kruhové schodiště, zpřístupňující horní podlaží sakristie, původně snad věže. Nad sakristií plynule navazuje valbová střecha, vrcholící osmibokým sanktusníkem s lucernou a cibulovou stříškou. Loď zamýšlené stavby nebyla nikdy dokončena. Mladší přístavky tvoří dvojice plochostropých předsíní.

Schodiště do patra, kde snad měla být zřízena pokladnice, je točité, kamenné, se středovým vřetenem. U vřetene je každý schod ozdoben vykrojením. Schodiště je osvětleno dvojicí oken. Podlaží nad sakristií je v současnosti vysoký nezastropený prostor s průhledem do novodobého krovu. Tento prostor měl být původně nejspíše dvoupodlažní, jak dokládá dvouúrovňové rozmístění nik obdélných a střílnových oken a také výstup ze schodiště, dnes mířící do volné prostory. Ve stěnách jsou zřetelné menší otvory po lešení, nikde se však nenacházejí jakékoli otvory pro předpokládané trámy stropu. Je otázkou, zda nebylo zamýšleno vložení klenby. Nedokončené točité schodiště ústí přímo do podkroví. Prkenná podlaha je pouze nad presbyteriem. V podkroví je umístěna dvojice zvonů - novodobý z roku 1843, odlitý J. Pitschmannem z Chomutova a renesanční z roku 1578 s reliéfy Ukřižování s dosud neidentifikovaným světcem. Krov kostela zřejmě pochází z poslední opravy v roce 1923.

Objekt je příkladem nedokončeného záměru rozměrné pozdně gotické stavby, která svou rozlehlostí a rozměry přesáhla možnosti a význam lokality. Tato skutečnost je pravděpodobně jedním z hlavních důvodů, proč zůstala nedokončena.

Obr. 26 – Půdorys kostela sv. Barbory (autor J. Pachner)

V interiéru svatostánku se dnes nachází hlavní raně barokní oltář pocházející z druhé poloviny 17. století zdobený obrazem svaté Barbory, signovaný Hansem Gamlinckem (1755) a sochami apoštolů svatého Jana a Petra z období kolem roku 1520. Dále je zde k vidění boční barokní oltář svaté Anny s obrazem svaté Anny, signovaný „F. Köhler (1856)“. Na severní stěně kněžiště je nástěnná malba Poslední večeře, signovaná „Hennlich 1938“. V roce 2011 byla provedena kompletní rekonstrukce vitráží.

Obr. 27 - Rekonstrukce vitráží

Obr. 28 a 29 – Současný stav vitráží po obnově

4.4 Kostel svatého Ignáce

Bývalý jezuitský kostel svatého Ignáce je raně barokní stavbou bazilikového typu s dvou věžovým průčelím postavenou v letech 1663-1668. Základ kostelu dal Jiří Popel z Lobkovic. Chtěl vybudovat univerzitní kostel. Přilehlé budovy kláštera a bývalého jezuitského gymnázia měly být univerzitními budovami.

Jiří Popel z Lobkovic, katolík a odchovanec jezuitů, měl smělé cíle při výstavbě Chomutova. K jejich realizaci si zvolil církevní cestu. Proto povolal do města jezuitský řád a založil jejich klášter. Dokonce dostal svolení od císaře Rudolfa II. ke stavbě univerzity. Souhlas dal i samotný papež.

Obr. 30 – Pohled z náměstí na průčelí kostela sv. Ignáce

4.4.1 Historie jezuitského areálu¹⁵

14. února 1589 přišli první dva rektori řádu, které uvedl Klaudius Aquaviva a Jiří Popel z Lobkovic. Společně vyhledali místo. Dostavil se i tvůrce stavebních plánů pater Martin Bastl. 14. srpna 1590 dcery Jiřího Popela Eva a Marie položily základní kámen této jednolodní stavby s trojicí bočních kaplí po obou stranách. Pro tuto stavbu bylo vykoupeno 14 měšťanských domů.

Nejdříve byl postaven klášter, pak gymnázium a naposled kostel. S budováním měli jezuité velké nesnáze. Protestanté nesouhlasili se stavbou a své výhrůžky naplnili. Sotva se klášter dostavěl, byl zpusťošěn a rozbit. 14. července 1591 nekatolíci zařízení rozbili a knihy vyházeli do Chomutovky. Při požáru 24. července 1598 jezuitům shořelo všechno vnitřní vybavení. A jakmile budovy znovu opravili, byli 1. června 1618 z Chomutova vyhnáni na příkaz direktoria.¹⁶ Budovy převzali evangelíci a dočasně

¹⁵ čerpáno z knihy: VALEŠ, Vladimír - Historie jezuitského areálu v Chomutově, s. 105 - 112

¹⁶ Direktorium - 1. orgán českých stavů vytvořený 26. 6. 1609. Sestával z 30 placených direktorů, správců a radů. Direktorium tvořilo prozatímní vládu s právem svolávat zemskou pohotovost a stavovské sjezdy. Direktorium obnoveno 24. 5. 1618 na sjezdu defenzorů (opět 30 osob), předseda Václav Vilém z Roupova. Direktorium svolalo do Prahy 8. 7. 1619 generální sněm, uzavřelo konfederaci stavů zemí

v nich zřídili školy. Brzy po bitvě na Bílé hoře se však jezuité do Chomutova vracejí a dostavují kostel. Po dobu třicetileté války zůstal kostel rozestavěn. Teprve v roce 1668 byla stavba dokončena. Na dostavbě se podílel známý italský stavitel Carlo Lurago.¹⁷

Na svátek zakladatele řádu svatého Ignáce z Loyoly (31. července 1668) byl tehdejší pražským arcibiskupem Matoušem Ferdinandem Sobkem z Bilenberka tento sakrální objekt vysvěcen. Takzvané druhé patrocinium (tedy vysvěcení oltářního zařízení) se konalo o tři roky později.

Činnosti jezuitů v Chomutově byla nepříjemná jak evangelíkům, tak i šlechtě a měšťanům. V klášterních budovách bylo ubytováno a zdarma se učilo přes sto nadaných hochů nejen z blízkého okolí. Ti se stávali nebezpečnou konkurencí pro bohaté, ale často na duchu chudé synky místních zbohatlíků.

Jezuité měli na výchovu a vzdělání nadaných žáků příjmy ze svých patronátních kostelů a štědrých darů českých měšťanů. Vyučovalo se latinsky. Výchova probíhala v jezuitském duchu. Přes všechny nepříjemnosti, které jezuité městu v různých údobích způsobili, jejich zásluhy o rozvoj školství v Chomutově jsou nepopiratelné. Vychovali řadu budoucích odborníků v mnoha různých vědních oborech.

K jejich žákům patřil například chomutovský rodák, historik F. Pubička¹⁸, botanik J. Knaf, František Josef Gerstner, zakladatel vysokého učení technického v Praze, Franz

---

Koruny české a Rakouska a na zemském sněmu v srpnu 1619 se vyslovalo pro sesazení Ferdinanda II. a zvolení Fridricha Falckého. Po jeho korunovací činnost direktoria ukončena.

¹⁷ Carlo Lurago také Loragho, Luraghi, Luragho (1615 Pellio Superiore, v oblasti jezera Como – 22. října 1684 Pasov) byl italský barokní architekt a sochař, který pracoval hlavně v Čechách, v Rakousku a Bavorsku. Jeden z nejvýznamnějších architektů českého a pražského baroka. Pocházel z rozvětvené umělecké rodiny, roku 1638 ve věku 23 let přišel do Prahy a pracoval zejména pro jezuitský řád. Mezi jeho nejvýznamnější stavby v Praze patří Klementinum a přestavba kostela sv. Salvátora, jezuitská kolej na Malé Straně, kostel sv. Ignáce a kolej na Karlově náměstí. Dále stavěl kostely v Náchodě, Březnici, Klatovech, Sv. Janu pod Skalou, na Svaté Hoře u Příbrami a v Klášterci nad Ohří. Přestavěl kostel v Chomutově, zámek v Náchodě, v Novém Městě nad Metují a zámek Humprecht u Sobotky. Kromě toho stavěl ve Slezsku, v Rakousku (poutní kostel Maria Taferl) a přestavěl dóm v Pasově. Zdroj: P. Toman - *Slovník československých výtvarných umělců*. Praha 1927

¹⁸ František Pubička (19. 8. 1722, Chomutov - 5. 6. 1807, Praha) - český historik a českými stavy jmenovaný historiograf Českého království, vstoupil v roce 1738 do Tovaryšstva Ježíšova a po studiích učil na jezuitských řádových kolejích řečtinu, rétoriku a gramatiku. V roce 1773 po zrušení jezuitského řádu Marií Terezií se Pubička stal světským knězem. 1785 získal doktorát filosofie na pražské universitě a rok poté zde byl zvolen děkanem. Roku 1767 byl českými stavy jmenován oficiálním historiografem

Kreibich, meteorolog a kartograf, autor podrobných map všech krajů v Čechách a velké mapy severních Čech.

Moc a vliv jezuitského řádu neustále stoupal, až začal ohrožovat i moc panovníků. Papež Kliment XIV. nakonec 21. července 1773 jezuitský řád zrušil a umožnil světským vládám rozhodnout o jeho majetku. Dne 14. října 1773 přijela do Chomutova na základě dekretu císaře Josefa II. úřední komise, která měla za úkol zrušení jezuitské koleje. V 9 hodin ráno vešla komise do jezuitského kláštera, zamkla za sebou dveře a shromáždila členy řádu do jedné místnosti. Členům řádu byl přečten dekret o zrušení, potom byli zproštěni řádových slibů. Kněžím bylo zakázáno sloužit mše a vést kázání s okamžitou platností. Klíče od kostela převzal chomutovský děkan. Každý člen řádu při jeho zrušení obdržel sto zlatých odbytného a na oblečení dalších 48 zlatých. Ostatní majetek byl zabaven.

Budovy byly rozděleny do tří skupin. Z kláštera byly zřízeny kasárna pro vojsko a 1. května 1775 se v nich ubytován prapor polních myslivců. Gymnázium se stalo samostatnou školou. Kostel převzali patronátně čeští stavové. Na žádost městské rady byl kostel znovu otevřen roku 1788.

V roce 1810 při velké peněžní reformě na rozkaz císaře Františka I. byl kostelu zabaven chrámový stříbrný poklad a rozprodán v dražbě. 10. července 1826 kostel poškodil blesk. Od roku 1899 do roku 1915 kostel svatého Ignáce nahrazoval děkanský kostel, ve kterém se prováděly opravy po zemětřesení. Od roku 1915 se kostel již velmi málo používal k církevním obřadům, a proto jej nechala církev po roce 1945 odsvětit.

české provincie, pověřeným napsat dějiny Českého království. Ty pojal velmi obšírně a nazval je *Chronologische Geschichte Böhmens unter den Slaven* (6 dílů v 10 svazcích). Přes četné formální nedostatky šlo o první vědecké syntetické zpracování českých dějin. – zdroj: Kutnar F. - *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, I., Praha 1973

Obr. 31 – Západní část kostela před rekonstrukcí   Obr. 32 – Poškozený obraz na hlavním oltáři (1973)

Po únoru 1948 již svatostánek nesloužil ani vojsku, ani obyvatelstvu, což z něj udělalo velice snadný cíl vandalů. Změna nastala až v polovině 60. let 20. století, kdy se objevuje několik návrhů na obnovu jezuitského areálu, a později skutečně dochází k rekonstrukci, jež byla dokončena v roce 2002. Značně zdevastovaný jezuitský areál slouží po kompletní rekonstrukci kulturním účelům, sídlí zde okresní muzeum a Středisko knihovnických a kulturních služeb. Kostel sv. Ignáce byl opraven a nyní slouží výstavám a koncertům.

K svátku sv. Ignáce 31. července 2001 zde sloužil mši litoměřický biskup ThDr. Josef Koukl, který při této příležitosti znovu vysvětil kostel. Bohoslužby k tomuto svátku se sloužily již několikrát předtím v průběhu rekonstrukce, kdy hlavní loď „zdobilo“ ještě lešení. V září následujícího roku zde byla první církevní svatba.

4.4.2 Vnitřní výzdoba kostela

Vchod kostela, jako předsunutý portál, nese pět soch. Nejvýše je socha Matky Boží, po levé straně je socha Ignáce z Loyoly.¹⁹ Po pravé straně je pak František Xaverský. Sochy jsou pravděpodobně dílem černovického sochaře Ambrože Lorence, přestože mají všechny znaky Brokoffova stylu.²⁰ Dvě nižší sochy sv. Jiřího a sv. Floriána jsou dílem chomutovského mistra a byl na ně použit místní pískovec. Sochy byly osazeny nad vchod kostela ve dnech 19. – 21. července 1665.

Interiér kostela působí majestátně, ostatně jako všechny barokní kostely. Vnitřní zařízení bylo postupem času natolik zničeno, že dnes můžeme vybavení kostela (až na několik výjimek - kazatelnu ze závěru 17. století a především velice kvalitní štukatérskou výzdobu) jen popisovat a není možné obrazy ani ostatní sakrální předměty vystavit jako uměleckou památku.

Na hlavním barokním oltáři z let 1670 - 1680 byl obraz Ignáce z Loyoly od pražského malíře Kadlera.²¹ Obraz Boha Otce s anděly pochází od Florent'ana

---

¹⁹ *Svatý Ignác z Loyoly*, rodným jménem Iñigo López de Loyola (24. prosince 1491– 31. července 1556), byl duchovním otcem a spoluzakladatelem Tovaryšstva Ježíšova (jezuitů) a jeden z největších křesťanských mystiků. Vyvinul též metodu duchovních cvičení – exercicií, které mají sloužit k očistě ducha. 15. srpna 1534 on a jeho šest společníků v Montmartre založili *Societas Jesu* – s úmyslem vést sociální a misionářskou činnost v Jeruzalémě, nebo bez otázek jít tam, kam je papež pošle. Nový řád představoval zvláštní a unikátní spojení mystiky a vojenské kázně, jedním z hlavních příkazů byl příkaz poslušnosti nadřízenému, přičemž celý řád měl být cele podřízen a plně ke službám papeži. V roce 1609 byl blahoslaven a v roce 1622 svatořečen. – zdroj: Velká kniha o svatých.

²⁰ *Jan Brokoff* (také Johann Brokoff, často též Brokof (1652 Spišská Sobota - 1718 Praha) byl barokní sochař a řezbář německého původu narozen na Slovensku, který později pracoval a žil v Čechách. Jeho synové Michal Jan Josef Brokoff a Ferdinand Maximilián Brokoff byli též sochaři. Jan Brokoff své rané práce vytvářel samostatně, na pozdějších dílech spolupracovali i jeho synové.

Mezi nejznámější díla Jana Brokoffa a také dílo, které jej v Praze záhy po vzniku proslavilo, patří bronzová socha *svatého Jana Nepomuckého* na Karlově mostě (1683). Tu, respektive dřevěnou sochu, podle které se bronzová socha v Norimberku odlévala, ovšem Jan Brokoff provedl podle drobného terakotového modelu od vídeňského sochaře Matthiase Rauchmüllera z roku 1681. Brokoff tuto drobnou sošku pouze dosti mechanicky převedl do životní velikosti. Dřevěná socha je dnes umístěna na hlavním oltáři pražského kostela svatého Jana Nepomuckého Na Skalce.

²¹ *Vilém (Wilhelm) Kandler* se narodil 28. 2. 1816 v Chrástavě a zemřel 18. 5. 1896 v Praze. První seznámení s malířstvím Vilémovi poskytl jeho otec Michal, venkovský malíř (+1837) a později učitel kreslířské školy v Žatci. Vilém vstoupil v roce 1830 na malířskou akademii v Praze k prof. Waldherrovi. S malířem Lhotou kopírovali obrazy na hradě Karlštejně a s ním také realizoval Führichovu křížovou cestu na Petříně (spolu s mnichovskými malíři J. B. Müllerovem a J. Holzmaierem). Dále to byly opět podle Führicha realizace fresek v kapli archanděla Rafaela v ústavu slepců na Klárově. Velkou

Lomfranca, představitele tehdejší italské školy. Hlavní a Mariánský oltář byly věrnou napodobeninou mramoru. Zajímavý osud měla soška Marie, která pocházela z 15. století. Byla několikrát odcizena a naposled byla vrácena roku 1669 chomutovským nájemcem cla Pachmanem ze Saska. Do Saska byla zavlčena za třicetileté války. Nyní je součástí inventáře muzea.

Obraz Ecce homo (česky Ejhle člověk) byl probodnut pruským vojákem v sedmileté válce. Na pravé straně bylo stříbrem zdobené relikvium mučedníka Viktora, jehož pozůstatky z římských katakomb přivezl kardinál Salerno v roce 1725.

Na podstavcích stojí dvojsloup, které nesou bohatou římsovou výzdobou zdí a stropu. Nad postranními kaplemi jsou galerie a kůry.

V hrobce pod kostelem bylo uloženo 80 příslušníků jezuitského řádu a kominík, jenž chtěl hrobku vyloupit. Spustil se do ní větrací šachtou, ale zpět už se nedokázal dostat. Zahynul hladem a žízní a proud vzduch jeho ostatky vysušil tak, jako byly vysušeny ostatky všech pochovaných. V druhé postranní hrobce byly pozůstatky Jana Adama z Harasova, královského místodržícího v Čechách, který zemřel roku 1681. Protože vandalové (nebo spíše zloději) poškodili část hrobky, přestal správně působit větrací systém, došlo k poškození pozůstatků pochovaných. Proto bylo nutné tyto ostatky přemístit na chomutovský městský hřbitov.

Obr. 33 – Štuková výzdoba stropu

Obr. 34 – Hlavní oltář s nedokončeným obrazem

---

zakázkou byla výzdoba zámku v Zákupích. Od konce 50. let 19. století se Kandler věnoval téměř výhradně malbě oltářních obrazů, kterých namaloval několik desítek.

4.5. Kostel svatého Ducha

Kostel svatého Ducha, dříve též nazývaný špitální – tento název souvisí se stavbou špitálu v roce 1382. Původní nevelký kostelík totiž sloužil nemocným v místním špitále. Při velkém požáru v roce 1598²² shořel do základu. Na jeho spáleništi si postavili nový kostelík evangelíci, kteří zde zůstali až do roku 1621. Poté sloužil kostel znovu místnímu špitálu.

Kostel značně utrpěl za třicetileté války, hlavně díky své nechráněné poloze na předměstí. Dne 2. září 1638 vyhořel a následně ho nechal cech provazníků obnovit. 20. září 1642 byl kostel Švédy vyloupen a znovu vypálen. Opětovně od základu postaven roku 1677. V roce 1774 vyhořel opět, v letech 1778-81 následovala kompletní přestavba v pozdně barokním slohu a v roce 1781 byl znovu slavnostně vysvěcen.

Obr. 35 – Podoba kostela kolem roku 1970

Obr. 36 – Historická podoba hlavního oltáře

Vnitřní zařízení je vesměs barokní a rokokové. Hlavní oltář je pozdně barokní se samostatně komponovaným centrálním obrazem v bohatém rokokovém rámu.

---

²² viz. s. 13

Roku 1967 byly zbořeny zbytky špitálu při kostele. Od roku 1950 užívá kostel pravoslavná církev, od 5. února 2003 je v jejím majetku. Opravy probíhaly v 70. letech 20. století a v roce 2000 v interiéru. V roce 2003 byla opravena střecha a omítka poloviny vnějšího pláště.

Obr. 37 – Pohled na přední opravenou část kostela

Obr. 38 – Pravoslavný oltář v současnosti

5. Nedochované sakrální památky

Chomutovský okres přišel v letech 1917 – 1989 minimálně o 47 církevních objektů – 29 kostelů (viz. Tabulka), 11 kaplí a 7 far. Skutečný počet však bude asi podstatně vyšší. V bývalém okrese Chomutov stojí v současnosti 56 kostelů, z toho je 41 na vesnicích a 15 ve městech.²³

5.1 Evangelický kostel

Josef II. svým tolerančním patentem z roku 1781 povolil evangelické vyznání, aby řemeslnickým mistrům a jiným odborníkům přicházejícím z protestantských zemí, bylo zaručeno, že nebudou pro své náboženství pronásledováni. Trvalo ještě nějakou dobu, než došlo v Chomutově opět k nárůstu počtu evangelíků vymýcených protireformací.

---

²³ LAURENČÍKOVÁ Markéta, GAŽA Jan – Zaniklé kostely na Chomutovsku po roce 1945, s. 43

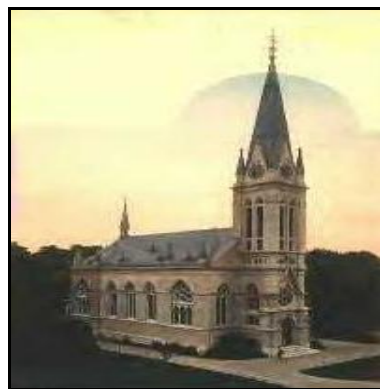
První novodobá evangelická bohoslužba se konala až 4. března 1849 v pronajaté místnosti. Od 15. května 1857 probíhaly bohoslužby ve vysvěcené modlitebně a od roku 1899 se již evangelíci scházeli v nově postaveném kostelíku u vchodu do městského parku.

Novogotický kostel byl stavěn v letech 1896 -99. Stavba byla jednolodní s obdélnou síňovou lodí a pravoúhlým presbytářem, hranolovou věží (v přízemí čtyřbokou a horní části osmibokou s jehlancovou střechou), která stála před hlavním průčelím. Hudební kruchtu doplňovaly novogotické varhany z doby kolem roku 1900. Vnější stěny byly členěny pilastry.²⁴

V roce 1972 byl evangelický kostel zbořen, musel totiž ustoupit výstavbě nového městského bazénu. Tento kostel patřil do roku 1945 Německé evangelické církvi augsburského vyznání v Československu, které byla na základě Benešových dekretů po nuceném vysídlení Němců zlikvidována. Některé kostely této církve zůstaly zachovány a slouží dodnes bohoslužebným účelům českým evangelickým církvím (např. Jihlava, Krnov, Praha, Ostrava a další). Bohužel, chomutovský kostel takové štěstí neměl a zařadil se tak k řadě dalších evangelických kostelů, které byly po válce srovnány se zemí (např. Český Bor, Aš, Prostřední Lánov, Holčovice, Křišťanovice, Teplice - Trnovany, Vejprty a řada dalších).

Obr. 39 – Interiér kostela

Obr 40 – Evangelický kostel (1945)

²⁴ Pilastr - je reliéfní plastický architektonický prvek klasické řádové architektury, který napodobuje sloup, má však pouze dekorativní účel. Vystupuje ze stěny a je opatřen patkou a hlavicí.

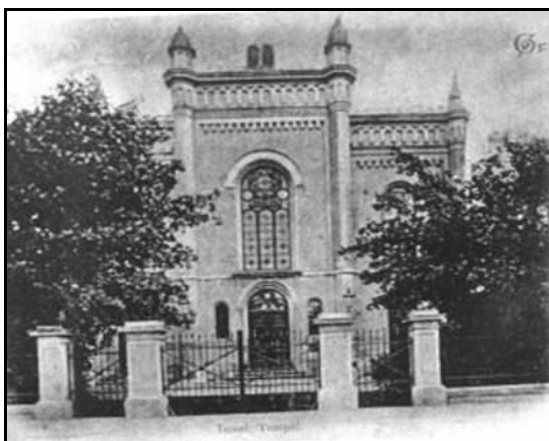

Obr. 41 – Odstřel kostela v roce 1972 (autor Mgr. J. Sajner)

5.2 Židovská synagoga

Honosná stavba v novorománském slohu stávala na území dnešních ulicích Mostecká a Karla Buriana nedaleko historického jádra. Postavena byla roku 1876, vypálena byla v průběhu tzv. křišťálové noci v listopadu 1938 a v dubnu 1939 stržena. Dnes ji na místě, kde kdysi stávala, již nic nepřipomíná.

Obr. 42 – Průčelí židovské synagogy

5.3 Seznam zbořených kostelů na Chomutovsku po roce 1945 ²⁵

Obec	Farnost	Zasvěcení	UPO	Likvidace	Důvod
Bečov	Blatno	Panny Marie Sněžné	*	1964?	?
Boleboř	Boleboř	sv. Mikuláše	*	1947 – 59	TS
Březeneč	Jirkov	sv. Linharta	1982	1982	silnice
Bystřice	Prunéřov	Narození Panny Marie	1970	po 1980	těžba
Čachovice	Čachovice	sv. Václava	1970	po 1970	těžba
Dolany	Dolany	sv. Kateřiny	1964	1967?	zátop
Dolina	Přísečnice	sv. Františka Serafinského	1972	po 1974	zátop?
Hora Sv. Šebestiána	Hora Sv. Šebestiána	sv. Šebestiána	**	1967	TS
Hrušovany	Hrušovany	sv. Bartoloměje	1964	1966?	?
Chomutov	Chomutov	evangelický	*	1972	lázně
Jirkov	Jirkov	sv. Anny	*	1966	TS?
Jirkov	Jirkov	evangelický	*	po 1980	?

²⁵ LAURENČÍKOVÁ Markéta, GAŽA Jan – Zaniklé kostely na Chomutovsku po roce 1945, str. 4

Kojetín	Radonice	sv. Bartoloměje	**	po 1965	?
Kralupy u Chomutova	Kralupy u Chomutova	sv. Jakuba Staršího	1970	1975 – 77	těžba
Krbice	Krbice	Všech svatých	1985	1987	těžba
Kundratice	Nové Sedlo n. B.	Jména Panny Marie	*	po 1974	těžba
Lomazice	Dolany	sv. Máří Magdaleny	1964	1967?	zátop
Loučná	Loučná	Obrácení sv. Pavla	1980	1981	TS
Nová Ves	Hora Sv. Šebestiána	Nanebevzetí Panny Marie	**	1967	TS
Nové Sedlo nad Bílinou	Nové Sedlo nad Bílinou	sv. Petra a Pavla	1969	1972?	těžba
Petlery	Kláštorec nad Ohří	sv. Josefa	*	1970?	?
Pruněřov	Pruněřov	sv. Petra a Pavla	*	1962 – 66	těžba
Přísečnice	Přísečnice	Nanebevzetí Panny Marie	1972	1974?	zátop
Přísečnice	Přísečnice	sv. Mikuláše	*	1963	silnice
Račice	Kralupy u Chom.	sv. Vavřince a Štěpána	1987	1981?	těžba
Rašovice	Rašovice	sv. Anny	**	po 1967	?
Rusová	Rusová	sv. Martina	*	1971	zátop
Tušimice	Tušimice	sv. Archanděla Michaela	1970	1972?	těžba
Vejprty	Vejprty	evangelický	*	?	?

Legenda k tabulce:

zátop – zátopová oblast

UPO – upuštěno od památkové ochrany

těžba – hnědouhelná těžba

* kostely neevidované v seznamu památek

? – nezjištěné důvody

TS – špatný technický stav

** kostely, u kterých bylo upuštěno od památkové ochrany

6. Didaktická část

O tom, jak využít svou bakalářskou práci v praxi, jsem přemýšlel velmi dlouho. Chtěl jsem vědět, jestli to, co píši, je dostatečně zajímavé a poučné nejen pro mé nejbližší, ale i pro někoho jiného.

Náhoda či štěstí, řekněme tomu jakkoliv, mě přivedly k paní učitelce výtvarné výchovy na základní škole, kterou navštěvuje můj nejstarší syn. Paní učitelka chtěla při své hodině po dětech, aby podle fotografií nakreslily obrázky z historického jádra našeho města. Můj syn se zmínil o tom, že já zrovna pracuji na bakalářské práci a zpracovávám podobné téma a že mám proto doma spoustu materiálů týkajících se dochovaných historických budov v Chomutově. Odpoledne ještě tentýž den mě paní učitelka telefonicky kontaktovala a požádala mě, jestli bych nemohl pro děti ze sedmých tříd udělat malou přednášku o historii města spojenou s návštěvou některých významných míst. Napadlo mě požádat místního pana faráře o otevření kostelů v blízkosti náměstí. Ten mi ochotně zajistil vstup do kostelů Nanebevzetí Panny Marie, sv. Kateřiny a sv. Ignáce. Před samotným začátkem mého výkladu jsem si stanovil základní didaktické úkoly, tedy čeho chci při svém výkladu docílit a co očekávám od samotných dětí.

Didaktické úkoly:

1. Seznámit děti s historií našeho města a jednotlivých kostelů.
2. Zjistit, co je nejvíce zaujalo při výkladu.
3. Zadat dětem praktické úkoly (kresba, hledání zajímavých míst atd.).
4. Vyhodnocení (reflexe, sebereflexe).

Navštívili jsme tedy společně s paní učitelkou a asi třiceti žáky tyto tři výše zmiňované kostely. V každém z nich jsem jim představil krátkou historii dané stavby a

upozornil na několik zajímavostí z architektury a výtvarného umění. Naše společná „procházka historií“ nakonec trvala téměř čtyři hodiny.

Při cestě zpátky do školy jsem se dětí ptal, jestli dnešní odpoledne pro ně bylo alespoň trochu zábavné a poučné. V podstatě se daly odpovědi rozdělit do tří skupin. Do té první skupiny bych zařadil převážně starší chlapce, které to nezajímalo, při výkladu absolutně nedávali pozor. Podle paní učitelky se to dalo čekat, neboť se jednalo o skupinku chlapců, kteří podle ní nejeví zájem v podstatě o nic, co se týká školy a školních povinností. Druhou skupinu tvořila většina dětí (chlapci i dívky). Tuto část žáků zajímala historická fakta i některá významnější výtvarná nebo sochařská díla v interiérech jednotlivých kostelů. Nejvíce je však fascinovaly výjimečné události v dějinách našeho města (požáry, zemětřesení, vzpoury atd.) nebo pohnuté osudy některých uměleckých děl či celých staveb (kostel sv. Kateřiny, obraz Ecce homo, hrobka v kostele sv. Ignáce atd.). Je to zcela pochopitelné, neboť děti jsou od přírody zvědavé a mají rády dobrodružství a záhady.

Třetí a bohužel i početně nejmenší skupina dětí byla složena převážně z děvčat, našlo se zde i pár chlapců. Tato skupinka žáků měla ráda ve škole buď dějepis, nebo hodiny kreslení. Nejenže poslouchaly s nadšením, ale často se na mě obracely s různými zajímavými až odbornými dotazy. Povídat si s těmito dětmi bylo příjemné. Ostatně kresby, které ve své bakalářské práci prezentuji, pocházejí právě od těchto „zvědavých“ dětí. Nepodařilo se mi zjistit proč, ale většina z těch, jejichž obrázky zde prezentuji, si nepřála uvést své jméno. I přesto, nebo právě proto je mou povinností jim poděkovat za jejich snahu a ochotu.

Na konci prohlídky jsem po dohodě s paní učitelkou požádal děti, zda by nemohly na příští hodině výtvarné výchovy nakreslit obrázky kostelů nebo přímo na místě vytvořit tzv. frotáže ²⁶ například kamenických značek. Vysvětlil jsem jim, že tyto značky byly jakýmsi podpisem starých kamenických mistrů. Velmi mne zaujal názor některých dětí, které v těchto značkách spatřovaly předchůdce dnešních graffiti. Podle nich šlo tehdy i dnes autorům těchto znaků o touhu zapsat se do historie a upozornit tak na své jméno.

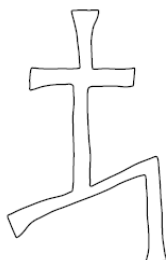
²⁶ Frotáž – přenášení otisku reliéfní struktury podložky měkkou tužkou na papír (Slovník cizích slov)

Některé kamenické značky jsem jim ukázal v interiéru já sám, jiné pak dokázaly najít děti i samy. Tato činnost, dle mého názoru již zaujala většinu přítomných žáků.

Obr. 43 – Ukázka kamenických značek v kostele Nanebevzetí Panny Marie

Typ 1 ²⁷

Typ 2 ²⁸

Typ 3 ²⁹

Těchto pár hodin strávených ve společnosti dětí, vzhledem k jejich věku (13–14 let) by asi bylo vhodnější používat pro ně slovo mládež, jsem pochopil několik věcí. Pokud chcete opravdu zaujmout svým výkladem o historii nebo architektuře větší skupinku dětí, je potřeba pečlivě sledovat jejich reakce na jednotlivá témata a pokusit se co nejvíce přizpůsobit svůj výklad jejich zájmům. Jestliže se toto podaří, je téměř jisté, že si děti z výkladu něco zapamatují. A přesně to bylo mým cílem od chvíle, kdy jsem začal připravovat svou bakalářskou práci – nechtěl jsem jen mechanicky opisovat jednotlivá fakta a události, ale chtěl jsem také „čtenáře“ zaujmout a pobavit některými méně známými skutečnostmi z historie města.

²⁷ Typ 1 – Kamenická značka se nachází společně s iniciálou kameníka VP v kruhovém reliéfu. Značka je shodná se značkou užitou na schodišti západní věže kostela sv. Jáchyma v Jáchymově pocházející z let 1534-40. Jako zrcadlově převrácená se vyskytuje na mezilodních pilířích kostela Nanebevzetí Panny Marie v Mostě (1518-32), či na kostele Panny Marie v Pirně (1502-46). Vzhledem k tomu, že se na velmi mnoho stavbách vyskytují značky vzájemně zrcadlově převrácené, je nepravděpodobné, že by se jednalo o dva rozdílné kameníky.

²⁸ Typ 2 - Kamenická značka se nachází na jihovýchodním mezilodním sloupu. Jedná se patrně o kameníka Jakuba Hanse. Shodná kamenická značka se nachází na mezilodních pilířích kostela Nanebevzetí Panny Marie v Mostě (1518-32) a na schodišti západní věže kostela sv. Jáchyma v Jáchymově (1534-40).

²⁹ Typ 3 - Kamenická značka se nachází na východním meziklenebním pasu jižní kruchty. Obdobná značka se nachází na oknech kaplí, sakristie a oknech trojlodí kostela Nanebevzetí Panny Marie v Mostě (1518-32). Jednotlivé kamenické značky téhož kameníka se i v rámci jedné stavby mohou výrazněji odlišovat v provedení. - *Poznámky č. 26, 27 a 28 byly převzaty od Jaroslava Skopce - Dokumentace architektonických prvků a kamenických značek děkanského kostela Nanebevzetí Panny Marie v Chomutově.*

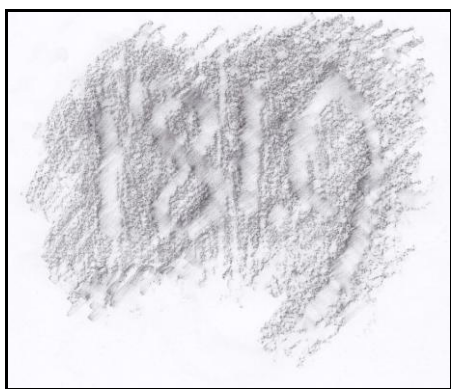
Ukázka frotáže kamenických značek a jiných symbolů (obr. 44 - 48)

Obr. 44- Kamenická značka

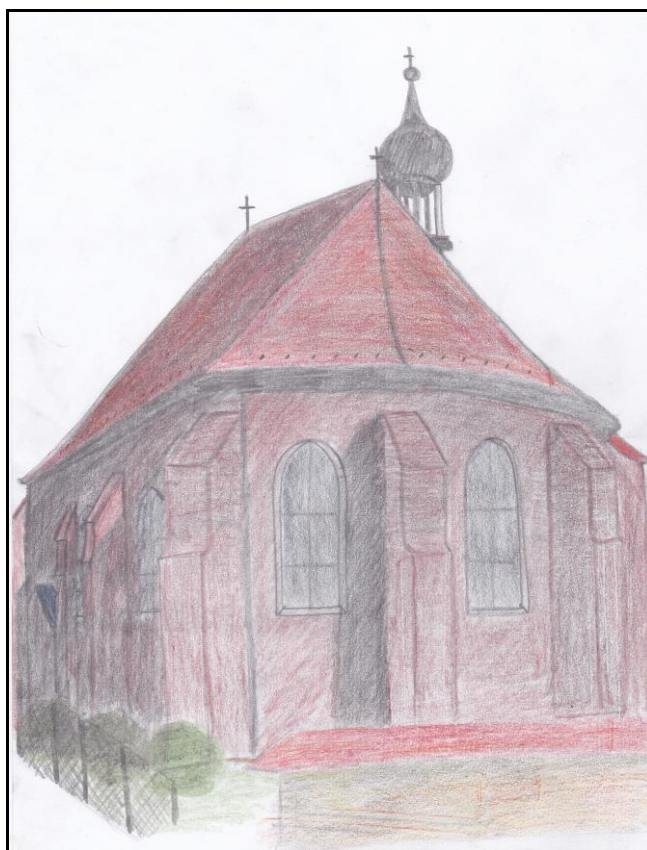
Obr. 45 – Písmena Ehm

Obr. 46 – Letopočet 1819

Obr. 47 a 48 – Kamenické značky

Obr. 49 – Kresba kostela sv. Barbory (Patrik, 14 let)

7. Závěr

Po prostudování historické literatury a mnoha hodinách strávených v jednotlivých svatostáncích, jsem dospěl k názoru, že současný stav sakrálních památek se nedá popsat jen jedním slovem. Pokud se podíváme například na kostel sv. Ignáce, který byl kompletně zrekonstruován po roce 1996 nebo na kostel sv. Kateřiny, zjistíme, že až potud se zdá být vše v nejlepším pořádku. Město na opravu „svých“ památek finančně přispívá a udržuje je tak v dobrém stavu. Obě tyto stavby jsou dnes chloubou města. Bývalý jezuitský areál využívá městská knihovna, v atriu budovy se pravidelně pořádají hudební a divadelní představení, recitály, výstavy obrazů a soch. Jako by se do těchto prostor navrátila původní idea jejich zakladatele Jiřího Popela z Lobkovic. Všechny náboženské, mocenské, ideologické a národnostní sváry zůstaly zapomenuty a do starobylých zdí se navrátil přetěžký a věčný úkol – pokusit se kultivovat člověka.

Jestliže navštívíme jen o kousek dál stojící děkanský kostel, uvidíme opadanou vnitřní i vnější omítku do výšky téměř jednoho metru. Podzemní voda se totiž vsakuje do zdiva a způsobuje značné škody. Střecha tohoto svatostánku je v havarijním stavu - je nutné vyměnit některé prvky krovu, které jsou již napadené dřevokaznou houbou. Pokud tedy nebude urychleně provedena oprava střechy, může dojít k nenahraditelným škodám na významných pozdně gotických klenbách kostela. Velmi žádoucí by byl i okamžitý zásah restaurátorů na náhrobcích v presbyteriu. Z prostředků chomutovské farnosti a darů věřících byly provedeny opravy vitráží v kostelech sv. Barbory a Nanebevzetí Panny Marie.

Kostel sv. Barbory má již střechu opravenou, ale i tak trpí mnohými neduhy spojenými převážně s tím, že nikdy nebyl kompletně dostavěn podle původních historických plánů (viz. popraskané zdivo v místě provizorního zazdění).

Kostel sv. Ducha je opravován převážně z darů pravoslavných věřících. V nedávné době byla částečně opravena venkovní fasáda této budovy.

V posledních letech se začalo na chomutovském magistrátu otevřeně hovořit o nutnosti oprav chomutovských kostelů. Do dnešních dnů však byl realizován pouze projekt drenážního systému na odvod spodní vody u děkanského kostela. Město se proto snaží alespoň připomínat různými akcemi památky, které se již zachránit nepodařilo.

Většina kostelů v okrese Chomutov je ve špatném technickém stavu. Z celkového počtu 41 kostelů se jich 22 nachází v havarijním stavu, u zbylých 19 lze konstatovat uspokojivý technický stav udržitelný za pravidelné péče a údržby objektů. Kostely městské jsou na tom o poznání lépe, jejich stav se dá hodnotit jako dobrý až velmi dobrý.

Unikátní výstava zavítá do Chomutova

Zničené kostely severních Čech z let 1945–1989 mapuje unikátní výstava, která bude k vidění v Oblastním muzeu Chomutov v objektu radnice na náměstí 1. máje od 15. února do 14. dubna.

Výstava se do Chomutova přesune z Klementina Národní knihovny ČR v Praze, kde byla zpřístupněna v prosinci a lednu. „Její zapůjčení do Chomutova pokládáme za velký úspěch, jelikož již nyní je o výstavu obrovský zájem ze strany různých muzejních, galerijních i církevních institucí nejen v České republice,“ uvedla Renáta Gubíková z Oblastního muzea v Chomutově.

Na rozdíl od pražské výstavy, bude v Chomutově představeno veřejnosti více předmětů, které se zachovaly z dnes již neexistujících

kostelů. „Součástí vernisáže bude i hudební doprovod,“ doplnila Gubíková.

Obr. 50 – Článek z Chomutovských novin, ročník XV., číslo 2

Církevní památky bohužel i nadále stojí na okraji zájmu společnosti. Stát nebyl dosud schopen zlegalizovat svůj vztah k církvi. Církev přitom není pouze věcí věřících, je součástí naší společné historie. Nemůžeme ji totiž popřít, aniž bychom popírali své vlastní dějiny. Za posledních pár let se situace přece jen nepatrně zlepšila, mění se postoj obyvatel, představitelů obcí a dalších institucí. Ti všichni se snaží najít prostředky na obnovu církevních památek. Velkou měrou tomu rovněž napomáhá zájem původních obyvatel pohraničí a jejich potomků, kteří posílají z Německa značné finanční obnosy určené na opravy památek (např. Vejprty, Nové Zvolání, Vintířov atd.).

Město Chomutov prošlo během své historie řadou proměn. Některé jeho části zcela zmizely, jiné byly naopak nově postaveny. Kulturní prostředí není dáno jen pouhým počtem památek nebo institucí v místě, je utvářeno generacemi obyvatel, kteří vytvářejí vazby mezi sebou a místem. V severočeském regionu bylo kulturní prostředí v tomto smyslu prakticky zničeno. Měli bychom si přece jen více vážit památek, které nám naši předkové zanechali, a pokusit se je předat našim dětem v co možná nejlepším stavu.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů:

BINTEROVÁ, Zdena - *Dějiny Chomutova*, 1. Vydání, Chomutov, Městský úřad, 1997. 114 s., barevné fotografie

RAK, Petr - *Chomutov 1252-2002. Vybraná data ze 750 let historie města*, 1. vydání, Ústí nad Labem, Albis International, 2002, 195 s. ISBN 80-86067-63-7.

KOTALÍK, Jiří T. - *Architektura barokní*, 1. vydání, Praha, Správa Pražského hradu, 2001. 255 s., ilustrace, ISBN 80-86161-38-2.

LAURENČÍKOVÁ, Markéta; GAŽA, Jan - *Zaniklé kostely na Chomutovsku po roce 1945*, Chomutov, Okresní muzeum, 2001. 47 s., ilustrace + 1 mapa

VALEŠ, Vladimír - *Historie jezuitského areálu v Chomutově*, 1. vydání, Chomutov, Středisko knihovnických a kulturních služeb, 2002, 157 s. barevné fotografie

Kolektiv autorů a konzultantů – *Slovník cizích slov*, vydal Encyklopedický dům, spol. s r.o., 1996, 366 s., ISBN 80-90-1647-8-1

RAK Petr, PACHNER Jaroslav – *Chomutovská uličnice*, vydalo Město Chomutov, 2005, 175 s., ISBN 80-86971-02-3

ZÁBRANSKÝ, František, upravil a dopsal BROŽOVSKÝ, Karel – *Chomutov, historický průvodce a zajímavosti města*, vydal Odbor školství a kultury Městského národního výboru v Chomutově, 1978, 207 s., fotografie

<http://www.chomutov-mesto.cz/>

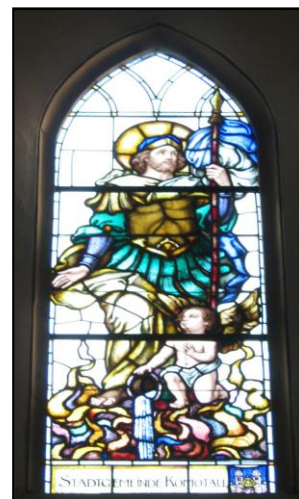
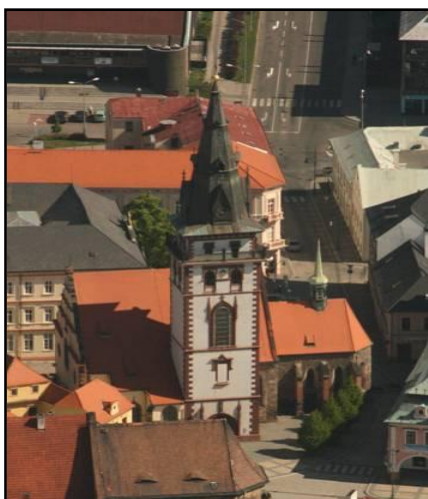
<http://www.zaniklekostely.cz>

Přílohy

Příloha č. 1 – Kostel svaté Kateřiny

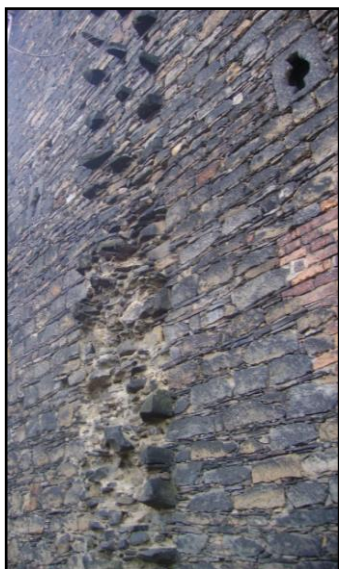

Příloha č. 2 - Kostel Nanebevzetí Panny Marie

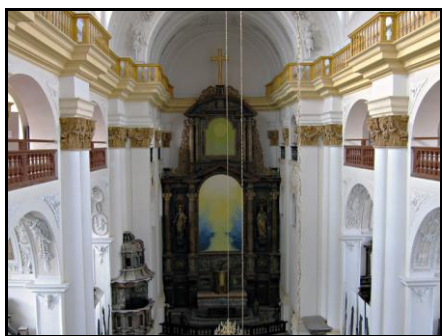

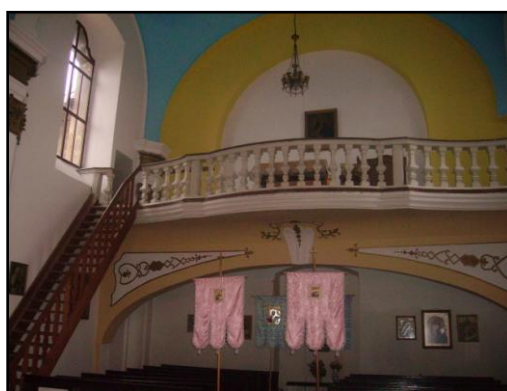
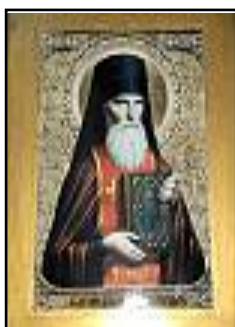
Příloha č. 3 - Kostel svaté Barbory

Příloha č. 4 - Kostel svatého Ignáce

Příloha č. 5 - Kostel svatého Ducha

**Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta
M.D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1**

Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce před její obhajobou

Závěrečná práce:

Druh práce	
Název práce	
Autor práce	

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Jsem si vědom/a, že pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny dané práce lze pouze na své náklady a že úhrada nákladů za kopírování, resp. tisk jedné strany formátu A4 černobíle byla stanovena na 5 Kč.

V Praze dne .....

Jméno a příjmení žadatele	
Adresa trvalého bydliště	

_____
podpis žadatele

**Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta
M.D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1**

**Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce
Evidenční list**

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.
Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

